

မပြန်ခင် ပြန်လည်ဖြည့်ဆည်းပေးမှာလား

ပီနဲရိုးအခြေခံမှုများနှင့် မြန်မာနိုင်ငံရှိ နေရပ်စွန့်ခွာ
ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ရသူ ပြည်သူများအတွက် အိုးအိမ်၊
မြေယာနှင့် ပိုင်ဆိုင်မှု ပြန်လည်ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း

ဤစာတမ်းတိုသည် ဒုက္ခသည်များနှင့် နေရပ်စွန့်ခွာ ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ရသူများအတွက် အိုးအိမ်နှင့် ပိုင်ဆိုင်မှုများ ပြန်လည်ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်းဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ အခြေခံမူများ¹(ပီနဲရိုးအခြေခံမူများ)၏အကျဉ်းချုပ်ဖြစ်ပြီး ကိုလံဘီယာနှင့် သီရိလင်္ကာနိုင်ငံများမှ ဖြစ်ရပ်နှစ်ခုကို ကိုးကားလေ့လာပြီး မြန်မာနိုင်ငံ၏ အခြေအနေနှင့် မည်သို့ ဆက်စပ်ကြောင်း ဖော်ပြထားချက်ဖြစ်ပါသည်။ ပီနဲရိုးအခြေခံမူများသည် ဆယ်စုနှစ်များစွာ ကြာသည့် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများ ဖြစ်နေခြင်းကြောင့် ထောင်သောင်းချီသောပြည်သူလူထုအားပြည်တွင်းနေရပ်စွန့်ခွာ ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ရသူ (IDP) များ သို့မဟုတ် ဒုက္ခသည်များ ဖြစ်စေခဲ့သည့် မြန်မာနိုင်ငံ အခြေအနေနှင့် အထူးပင် သက်ဆိုင်သော အခြေခံမူများဖြစ်ပါသည်။ မွန်၊ ကရင်နီ၊ ရှမ်း၊ ဗမာ နှင့် ကရင် တိုင်းရင်းသားများအပါအဝင် များစွာသောပြည်သူတို့သည် ၎င်းတို့၏ နေအိမ်များ စွန့်ခွာ ထွက်ပြေး တိမ်းရှောင်လာခဲ့ရသည့် မြန်မာနိုင်ငံ အရှေ့တောင်ပိုင်းတွင် ခိုင်မာမှုမရှိဘဲ အကဲဆတ်သော အပစ်အခတ် ရပ်စဲရေးများကြောင့် ယခုအချိန်အထိ လူသားလုံခြုံမှု၊ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှု၊ မရှိမဖြစ် လိုအပ်သော ကျန်းမာရေးနှင့် ပညာရေးဝန်ဆောင်မှုများ အတွက် စိုးရိမ်မှုများ ရှိနေသော်လည်း တစ်ဘက်တွင် ဒုက္ခသည်များ နေရပ်ပြန်ရေးကို အကောင်အထည်ဖော်ရေး စီစဉ်လုပ်ဆောင်မှုများ ရှိနေပြန်ပါသည်။ တစ်ချိန်တည်းတွင် နိုင်ငံ၏ မြောက်ပိုင်း အထူးသဖြင့် ကချင်ပြည်နယ်နှင့် ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းတွင် ဖြစ်ပွားနေသော ပဋိပက္ခများကြောင့် တစ်နေ့ပြီး တစ်နေ့ အရပ်သားပြည်သူများ ပိုမို၍ နေရပ်စွန့်ခွာ ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်နေ

ကြရပါသည်။²

ထို့ကြောင့် ပီနဲရိုးအခြေခံမူများတွင် ရှင်းလင်းထားသည့် အတိုင်း နေရပ်စွန့်ခွာရသူများ ဆုံးရှုံးသွားသော မြေယာနှင့် ပိုင်ဆိုင်မှုများအား ပြန်လည် ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်းနှင့် နေရပ်ပြန်သူများ၏ အိုးအိမ်၊ မြေယာနှင့် ပိုင်ဆိုင်မှု (Housing, Land and Property - HLP) အခွင့်အရေးများအား တိုးမြှင့် ဖော်ဆောင်ခြင်းနှင့် ၎င်းတို့အား ကာကွယ်ပေးခြင်းသည် ဒုက္ခသည်များနှင့် IDP များ ရေရှည်တည်တံ့စွာနှင့် ငြိမ်းချမ်းစွာ နေရပ်ပြန်နိုင်ရေးအတွက် အရေးပါသော အစိတ်အပိုင်းတစ်ခု ဖြစ်သည်ကို ဤစာတမ်းတိုတွင် ရေးသားဖော်ပြထားပါသည်။ ယင်းအချက်သည် ပီနဲရိုး အခြေခံမူများက လူသားလုံခြုံမှုကိုသာမက HLP အခွင့်အရေးများကိုပါ အပြည့်အဝ ဖော်ဆောင်ပေးနိုင်မည်ဟု ဆိုလိုခြင်း မဟုတ်ဘဲ ပီနဲရိုး အခြေခံမူများအား လိုက်နာသော မူဝါဒများ ချမှတ်ခြင်းကို မြန်မာနိုင်ငံ အရှေ့ပိုင်းရှိ လူထုအသိုင်းအဝိုင်းများတွင် ကျင့်သုံးသည့် ဓလေ့ထုံးတမ်း မြေယာအသုံးပြုမှုစနစ်များအား အကာအကွယ်ပေးခြင်း အပါအဝင် ပြည့်စုံသော မြေယာပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး ဖော်ဆောင်မှုများနှင့် တစ်ပြိုင်တည်း အတူတကွ လုပ်ဆောင်သွားရန် ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အပြင် ပီနဲရိုး အခြေခံမူများသည် မည်သည့် နေရပ်ပြန်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင်မဆို IDP များနှင့် ဒုက္ခသည်များ၏ ပြန်လည် ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်းဆိုင်ရာ ရပိုင်ခွင့်များကို ပေါင်းစပ်ထည့်သွင်း ရာ၌ နိုင်ငံတကာ အသိအမှတ်ပြုသော စံနှုန်းသတ်မှတ်ချက်များကို ပံ့ပိုးပေးပါသည်။

ပီနဲရိုးအခြေခံမူများ

ဒုက္ခသည်များနှင့် IDP များအတွက် အများအားဖြင့် ပီနဲရိုး အခြေခံမူများဟု သိကြသည့် အိုးအိမ်နှင့် ပိုင်ဆိုင်မှုများ

ပြန်လည် ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်းဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ အခြေခံမူများကို ကုလသမဂ္ဂ၏ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ

1 Principles on Housing and Property Restitution for Refugees and Displaced Persons, (The Pinheiro Principles), E/CN.4/Sub.2/2005/17. Accessed at <https://www.unhcr.org/protection/idps/50f94d849/principles-housing-property-restitution-refugees-displaced-persons-pinheiro.html>

2 “Myanmar: New Displacement in Shan State (1 Jan to 9 April 2019).” UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs. 22 April, 2019. Accessed at <https://reliefweb.int/map/myanmar/myanmar-new-displacement-shan-state-1-jan-9-apr-2019>

ကော်မရှင်ခွဲမှ ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် ချမှတ်ခဲ့ပါသည်။^၃ ဝိနဲရိုး အခြေခံမူများသည် တရားဝင် စည်းနှောင်မှုရှိသော ဥပဒေ မဟုတ်သည့်တိုင် ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ရသူများအတွက် အိုးအိမ်နှင့် မြေယာများ ပြန်လည် ဖြည့်ဆည်းပေးရာတွင် လိုက်နာသင့်သည့် လမ်းညွှန်ချက်များကို ပေးထားခြင်း ဖြစ်ပြီး လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခ ဖြစ်ပွားပြီးချိန် နေရပ် ပြန်လာမည့် ဒုက္ခသည်များနှင့် IDP များအတွက် နိုင်ငံတကာစံနှုန်း သတ်မှတ်ချက်များနှင့်အညီ ချမှတ်

ပေးပါသည်။ တရားဝင်စည်းနှောင်မှု မရှိသော်လည်း အခြေခံမူများ၏ အနှစ်သာရဖြစ်သော အပိုဒ် ၂ မှ ၁၀ အထိသည် ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ရမှု အခင်းအကျင်းနှင့် ပတ်သက်လျှင် ရှိနှင့်ပြီးသား လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေများကို ထည့်သွင်းထားခြင်းဖြစ်သဖြင့် အခွင့် အရေးများနှင့် တာဝန်ဝတ္တရား အသစ်များကို ဖန်တီး ထားခြင်းမျိုး မဟုတ်ပါ။ အခြေခံမူ အပိုဒ် ၂.၁ တွင် ဖော်ပြထားသည်မှာ -

ဒုက္ခသည်များနှင့် ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ရသူများ အားလုံးတွင် ၎င်းတို့ထံမှ အဓမ္မ သို့မဟုတ် မတရားသဖြင့် သိမ်းယူခံထားရသော မည်သည့် အိုးအိမ်၊ မြေယာနှင့်/သို့မဟုတ် ပိုင်ဆိုင်မှုများကို ပြန်လည်ရရှိပိုင်ခွင့် သို့မဟုတ် သိမ်းယူခံထားရသော အိုးအိမ်၊ မြေယာ နှင့်/သို့မဟုတ် ပိုင်ဆိုင်မှုများကို ပြန်လည်ဖြည့်ဆည်းပေးရန် မဖြစ်နိုင်ပါက လွတ်လပ် အမှီအခိုကင်းသော ခုံရုံး၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ဖြင့် လျော်ကြေးရယူခြင်း ရပိုင်ခွင့်များ ရှိရပါမည်။^၄

ဝိနဲရိုးအခြေခံမူများတွင် ပြန်လည်ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း အခွင့်အရေးကို အလေးပေးဖော်ပြထားသည်မှာ -

ထွက်ပြေး တိမ်းရှောင်ရမှုအတွက် ၎င်းတို့ လိုလားသော ပြန်လည် ကုစားပေးခြင်းမျိုးဖြစ်ပြီး တရား မျှတမှုကို ပြန်လည် ရရှိရေးအတွက် အဓိကကျသော သော့ချက်တစ်ခုဖြစ်သည်။^၅

ပြန်လည်ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်းအစား လျော်ကြေးပြန်ပေး နိုင်သည့် အခြေအနေ သုံးရပ် ရှိပါသည်။ ၎င်းတို့မှာ အကယ်၍ (က) “အမှန်စင်စစ် မဖြစ်နိုင်ပါက” ဆိုလို သည်မှာ မြေယာ သို့မဟုတ် ပိုင်ဆိုင်မှုများ ပျက်စီး သွားခြင်း၊ (ခ) လျော်ကြေးပေးခြင်းအား သိရှိပြီး ဆန္ဒ အလျောက် သဘောတူလက်ခံခြင်း၊ သို့မဟုတ် (ဂ) လျော်ကြေးပေးခြင်းကို ပြန်လည်ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအနေဖြင့် ငြိမ်းချမ်းရေး သဘော တူညီချက်တွင် ထည့်သွင်းထားရန်ဖြစ်သည်။^၆

ပတ်သက်သော ထည့်သွင်းစဉ်းစားမှုများလည်း ပါဝင်ပြီး အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးများသည် ပြန်လည် ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ HLP ရရှိပိုင်ခွင့် တန်းတူအခွင့်အရေးရှိပြီး မူဝါဒများနှင့် အစီအစဉ်များ သည် “အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီး ဦးစီးသော အိမ်ထောင် စုများ၏ ပူးတွဲပိုင်ဆိုင်မှုကို ပြန်လည် ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ရှင်းလင်းတိကျသော အစိတ်အပိုင်း တစ်ခုအဖြစ် အသိအမှတ် ပြုရမည်” ဖြစ်ပြီး ပြည်နယ် များအနေဖြင့် ပြန်လည် ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း အစီအစဉ် များတွင် အမျိုးသမီးနှင့် မိန်းကလေးများအတွက် ဆိုးကျိုးများကို ရှောင်လွှဲနိုင်ရန်အတွက် “အပေါင်း

ဝိနဲရိုး အခြေခံမူများတွင် ကျား-မ ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့်

3 Principles on Housing and Property Restitution for Refugees and Displaced Persons, (The Pinheiro Principles), E/CN.4/Sub.2/2005/17. Accessed at <https://www.unhcr.org/protection/idps/50f94d849/principles-housing-property-restitution-refugees-displaced-persons-pinheiro.html>
4 Pinheiro Principles 2.1
5 Pinheiro Principles 2.2
6 Pinheiro Principles 21.1

လက္ခဏာဆောင်သော သက်ရောက်မှုများကို လိုက်နာ ကျင့်သုံးသင့်ပါသည်။”⁷

ပိန်ရိုးအခြေခံမူများ၏ အခြေခံမူ အပိုဒ် ၁၀.၁ တွင် ပြန်လည် ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း ရပိုင်ခွင့်နှင့်

သီးခြားဖြစ်သော သတင်းအချက်အလက်များ အပေါ် မူတည်ပြီး ရွေးချယ်ထားသော မိမိဆန္ဒအလျောက် နေရပ်ပြန်ရေးနှင့် ပတ်သက်၍ အလွန်အရေးပါသော အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုကို ဖော်ပြပေးထားပါသည်။

ဒုက္ခသည်များနှင့် ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ရသူများ အားလုံးသည် ၎င်းတို့ ယခင်ကနေထိုင်ခဲ့သော အိုးအိမ်များ၊ မြေယာများ သို့မဟုတ် ကျက်စားနေထိုင်ခဲ့သော နေရာများသို့ လုံခြုံမှုရှိရှိ၊ ဂုဏ်သိက္ခာရှိရှိ မိမိဆန္ဒအလျောက် နေရပ်ပြန်ရန် အခွင့်အရေး ရှိပါသည်။ လုံခြုံမှုရှိရှိနှင့် ဂုဏ်သိက္ခာရှိရှိ မိမိဆန္ဒအလျောက် နေရပ်ပြန်ခြင်းကို လွတ်လပ်သော၊ သတင်းအချက်အလက်များ အသိပေးထားသော၊ တစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်းစီ၏ ကိုယ်ပိုင် ဆုံးဖြတ်ချက်အပေါ် အခြေခံရမည် ဖြစ်သည်။ ဒုက္ခသည်များနှင့် ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ရသူများအား မူလနိုင်ငံ သို့မဟုတ် နေရပ်များတွင် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ၊ ပစ္စည်းဥစ္စာပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် တရားဥပဒေပိုင်းဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များ အပါအဝင် ပြည့်စုံပြီး ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိ တိကျသော နောက်ဆုံးရ သတင်းအချက်အလက်များကို ထောက်ပံ့ပေးရပါမည်။⁸

အခြေခံမူများမှ ထပ်မံ ရှင်းလင်းထားသည်မှာ -

ဒုက္ခသည်များနှင့် ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ရသူများအား ၎င်းတို့၏ မူလအိုးအိမ်၊ မြေယာနှင့် ကျက်စား နေထိုင်ရာ ဒေသများသို့ နေရပ်ပြန်စေရန် တိုက်ရိုက်ဖြစ်စေ၊ သွယ်ဝိုက်၍ဖြစ်စေ အင်အားသုံးခြင်း သို့မဟုတ် အတင်းအကျပ် တိုက်တွန်းခြင်းမျိုး မလုပ်ဆောင်ရပါ။ ဒုက္ခသည်များနှင့် ထွက်ပြေးတိမ်း ရှောင်ရသူများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ အိုးအိမ်၊ မြေယာနှင့် ပိုင်ဆိုင်မှုများ ပြန်လည်ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း နှင့်ပတ်သက်၍ ထိခိုက် မျက်နှာလိုက်မှု မရှိဘဲ ၎င်းတို့လိုလားပါက နေရပ်ပြန်ရေးထက် ပိုမိုခိုင်မာသော ဖြေရှင်းချက်များကို ထိရောက်စွာ ရှာနိုင်ပါသည်။⁹

ထို့ကြောင့် နေရပ်ပြန်ရေးအပြင် အခြားသော ဖြေရှင်း ချက်များကိုလည်း လေးစားရပါမည်။ အခြေခံမူများ တွင် ထပ်ဆင့်နေထိုင်သူများနှင့် ပတ်သက်သည့် ကိစ္စ ရပ်များကိုလည်း ရှင်းလင်းထားပါသည်။ ထွက်ပြေး တိမ်းရှောင်ရသူများ ချန်ထားခဲ့သည့် ပိုင်ဆိုင်မှုများ သို့မဟုတ် မြေယာများထဲသို့ ပြောင်းရွှေ့ နေထိုင်သူများ သို့မဟုတ် ပိုင်ဆိုင်မှုကို ရိုးသားစွာ ဝယ်ယူခဲ့သည့် တတိယ အစုအဖွဲ့များအတွက် HLP ရပိုင်ခွင့် ခံစားချက် များ ပါဝင်သော်လည်း ထိုအချက်များကြောင့် နေရပ်ပြန်

လာမည့်သူများ၏ ပြန်လည် ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်းဆိုင်ရာ ရရှိပိုင်ခွင့်များ နှောင့်နှေး ကြန့်ကြာမှု သို့မဟုတ် ထိခိုက်မှု မဖြစ်သင့်ပါ။¹⁰

အခြေခံမူများ အပိုဒ် ၂၂ ကလည်း နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းတွင် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး၊ ဒုက္ခသည်နှင့် လူသားချင်းစာနာမှုဆိုင်ရာ ဥပဒေများ၊ စံချိန်စံနှုန်းများနှင့် ကိုက်ညီသော ပြန်လည် ဖြည့်ဆည်း ပေးခြင်း အစီအစဉ်အား ကူညီထောက်ပံ့ပေးခြင်း

7 Pinheiro Principles 4
8 Pinheiro Principles 10.1
9 Pinheiro Principles 10.3
10 Pinheiro Principles 17

အပါအဝင် HLP ပြန်လည်ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်းဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ ရပိုင်ခွင့်ကို ကာကွယ်မြှင့်တင်ပေးနိုင် သည့် အခန်းကဏ္ဍရှိကြောင်း မီးမောင်းထိုးပြထားပါ သည်။¹¹

ပီနဲရိုး အခြေခံမူများသည် ပိုမို ကျယ်ပြန့်သော အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ တရားမျှတမှု ရရှိရေး လုပ်ငန်းစဉ်များထက် ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ရသူများ၏ HLP ရပိုင်ခွင့်များကို ပိုမို အာရုံစိုက်သော်လည်း အခြေခံမူများကို လေးစားလိုက်နာပါက အခြေခံမူများ အပိုဒ် ၂.၂ တွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခ၏ ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများကို ခံရသည့် နှစ်နာ သူများအတွက် တရားမျှတမှု ပြန်လည် ဖော်ဆောင် ခြင်းတွင် အစိတ်အပိုင်းတစ်ခု ဖြစ်လာနိုင်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ အခင်းအကျင်းထဲတွင် နေရပ်ပြန်ရေးနှင့် ပတ်သက်သော တွန်းအားများ စုစည်းလာနေသလို ပဋိပက္ခများ ဆက်လက် ဖြစ်ပွားနေသေးသည့်အပြင် ငြိမ်းချမ်းရေးလည်း ရှိမနေသေးသဖြင့် ဒုက္ခသည် အများစုသည် ၎င်းတို့၏ လုံခြုံရေးအတွက် စိုးရိမ် ပူပန်မှုများကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံသို့ နေရပ်ပြန်လာရန် ဆန္ဒ မရှိကြသေးချိန်တွင် မူဝါဒရေးဆွဲသူများနှင့် အလှူရှင်များကမူ ဒုက္ခသည်များနှင့် IDP များ နေရပ် ပြန်လာနိုင်ရေးအတွက်ကို ပြင်ဆင်နေကြပါသည်။ လူသားလုံခြုံမှုနှင့်အတူ ဒုက္ခသည်များနှင့် ပြည်တွင်း နေရပ်စွန့်ခွာသူများ ပိုင်ဆိုင်ခဲ့ကြသော မြေယာများနှင့် မြေယာအသစ် သို့မဟုတ် ပြန်လည် အစားထိုးပေးမည့် မြေယာများမရှိခြင်း စသည့် မြေယာပြဿနာများသည် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းရှိ တိုင်းရင်းသားများ၏ အသက်

မွေးဝမ်းကျောင်းမှု၊ ယဉ်ကျေးမှု လက္ခဏာများနှင့် ခွဲခြား၍ မရသောကြောင့် မြေယာကိစ္စသည် ဒုက္ခသည် များနှင့် IDP များ လုံခြုံမှုရှိရှိ၊ ဂုဏ်သိက္ခာရှိရှိနှင့် ရေရှည်တည်တံ့စွာ နေရပ်ပြန်နိုင်ရေးအတွက် ကြီးမား သော အတားအဆီးတစ်ခု ဖြစ်နေပါသည်။ ဒုက္ခသည် များနှင့် IDP များ ပိုင်ဆိုင်ခဲ့ကြသော မြေယာများတွင် ၎င်းတို့ ရွှေ့ပြောင်းသွားသည့် အချိန်မှစ၍ စစ်တပ် သို့မဟုတ် အစိုးရမှ သိမ်းဆည်းထားခြင်း သို့မဟုတ် အခြား ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သူများအား နေရာချပေး ထားသော နေရာများအဖြစ် ရှိနေပါသည်။ မူဝါဒ ရေးဆွဲသူများ အနေဖြင့် ဒုက္ခသည်များနှင့် IDP များ နေရပ်ပြန်နိုင်ရေးအတွက် ပြင်ဆင်သည့် အစီအစဉ် များ ရေးဆွဲချမှတ်ရာတွင် မြေယာကိစ္စသည် အလွန် အရေးပါသည့်အတွက် ဒုက္ခသည်များနှင့် IDP များ၏ အိုးအိမ်၊ မြေယာနှင့် ပိုင်ဆိုင်မှုများ ပြန်လည် ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း အခွင့်အရေးများကို အကာအကွယ်ပေးနိုင်ရန်အတွက် လမ်းညွှန်အဖြစ် နိုင်ငံတကာ အခြေခံမူဖြစ်သည့် ပီနဲရိုး အခြေခံမူများကို ထည့်သွင်း ရေးဆွဲရပါမည်။ စစ်ပွဲအတွင်း ထွက်ပြေး တိမ်းရှောင်ရမှု ကြုံတွေ့ခဲ့ရသူ များအတွက် ပြန်လည် ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း အစီအစဉ် နှင့်ပတ်သက်၍ လတ်တလော သမိုင်းမှတ်တမ်းများတွင် သာဓကများ ရှိနေပြီး အခြားနိုင်ငံများ၏ အဆိုပါ ပြန်လည် ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း အစီအစဉ်များနှင့် ပတ်သက်သည့် အတွေ့အကြုံများ၊ ပီနဲရိုးအခြေခံမူများကို ၎င်းတို့အနေ ဖြင့် မည်သို့ လိုက်နာခဲ့ကြောင်းနှင့် ရခဲ့သော သင်ခန်းစာ များအကြောင်း လေ့လာပါက အကျိုးရှိပြီး လေ့လာရ ကျိုးနပ်ပါမည်။

ကိုလံဘီယာနိုင်ငံ

ကိုလံဘီယာနိုင်ငံ အနေဖြင့် ပြည်တွင်းစစ်ဒဏ်ကို မြန်မာနိုင်ငံလောက်နီးနီး အချိန်ကြာမြင့်စွာ ခံစားခဲ့ရပြီး လူပေါင်း ၆ သန်းခန့် နေရပ်စွန့်ခွာ ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင် ခဲ့ရပါသည်။ ကိုလံဘီယာ လက်ဝဲယိမ်း တော်လှန်ရေး လက်နက်ကိုင် အင်အားစုများ (Revolutionary Armed

Forces of Colombia - FARC) နှင့် ကိုလံဘီယာ ဗဟိုအစိုးရတို့ အကြားတွင် မြေယာပြဿနာများ၊ သယံဇာတရင်းမြစ် ခွဲဝေမှု မမျှတမှုများနှင့် နိုင်ငံရေးမှ ဘေးဖယ်ထားမှုများတို့ကြောင့် ၁၉၆၀ ပြည့်နှစ်များ တွင် ပဋိပက္ခများ စတင် ပေါ်ပေါက်ခဲ့ပါသည်။ ထို

11 Pinheiro Principles 22

ပဋိပက္ခများမှ မူးယစ်ဆေးဝါး ထုတ်လုပ်ရေးနှင့် မှောင်ခို ဖြန့်ဖြူးရေးအဖြစ် အသွင်ပြောင်းသွားပြီး မူးယစ်ဂိုဏ်းများ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ကာ တစ်ချိန်တည်းတွင် လက်ယာယိမ်း စင်ပြိုင် လက်နက်ကိုင် တပ်ဖွဲ့များလည်း ပဋိပက္ခ အတွင်း ပါဝင်လာခဲ့ပါသည်။ FARC နှင့် ငြိမ်းချမ်းရေး သဘောတူညီချက် လက်မှတ်ရေးထိုးသည့် ၂၀၁၆ ခုနှစ် အထိ ပြည်သူလူထု ၆ သန်းခန့်မှာ နေရပ်စွန့်ခွာ ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ခဲ့ရပြီး မြေဧရိယာပေါင်း ဟက်တာ ၈ သန်းခန့် သိမ်းယူခံခဲ့ရကာ လူဦးရေ ၂၂၀,၀၀၀ ခန့် သေဆုံးခဲ့ပါသည်။¹²

ပိုင်ဆိုင်မှုများ ပြန်လည်ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း ကြိုးပမ်းမှု များမှာ ၂၀၁၆ ခုနှစ် ငြိမ်းချမ်းရေး သဘောတူညီချက် လက်မှတ်မထိုးမီကတည်းက စတင်ခဲ့ပါသည်။ ၂၀၀၄ ခုနှစ် နိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေခုံရုံး၏ ထုတ်ပြန်ချက်တွင် "ပြည်တွင်း နေရပ်စွန့်ခွာ ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ရသူများ၏ အဖြစ်အပျက်များသည် ကိုလံဘီယာ နိုင်ငံအတွင်း ဖွဲ့စည်းပုံ စနစ်တကျမရှိသော ပြည်တွင်း အခြေအနေများတွင် ပါဝင်ပါသည်။"¹³ ဟု ဖော်ပြခဲ့ပြီး နောက်ပိုင်းဆုံးဖြတ်ချက်များတွင် ပီနဲရိုးအခြေခံမှုများကို အတိအလင်း ကိုးကားခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါ ဆုံးဖြတ်ချက် များတွင် ကိုလံဘီယာနိုင်ငံအတွင်း IDP များ၏ အိုးအိမ်၊ မြေယာနှင့် ပိုင်ဆိုင်မှုများ ပြန်လည် ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း

အခွင့်အရေးများကို အတည်ပြု ဖော်ပြခဲ့ပါသည်။ ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် the Ley de Victimas (နစ်နာသူ များ၏ ဥပဒေ) ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့ပြီး ပိုင်ဆိုင်မှုများ ပြန်လည် ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်းအတွက် တရားရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်များကို ထူထောင်ခဲ့ပါသည်။ Attanasio နှင့် Sanchez အမည်ရ ပညာရှင်နှစ်ဦး၏ ၂၀၁၂ ခုနှစ် သုံးသပ်ချက်က နစ်နာသူများ၏ ဥပဒေတွင် ပီနဲရိုးအခြေခံမှုများအား အတော်များများ ထည့်သွင်း ထားသည်ကို တွေ့ရှိခဲ့ပါသည်။¹⁴ ယင်းဥပဒေတွင် ထုတ်ပြန်ထားသည်မှာ "၁၉၉၁ ခုနှစ်မှစ၍ တရားမဝင် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များကြောင့် ပိုင်ဆိုင်မှုအခွင့်အရေးများ ဆုံးရှုံးခဲ့သော" မည်သူမဆိုသည် မှတ်တမ်းမှတ်ရာများဖြင့် ၎င်းတို့၏ ပိုင်ဆိုင်မှုများကို ပြန်လည်တောင်းခံနိုင်ပြီး အဆိုပါ လုပ်ငန်းစဉ်ကို သီးခြား သတ်မှတ်ထားသော အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့အစည်းမှ စီမံခန့်ခွဲမှုများ လုပ်ဆောင်ပါသည်။ ဥပဒေအရ လိုအပ်ချက်မှာ အမှုဖြစ်စဉ်ကို ပြန်လည် ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း ကိစ္စများနှင့် ပတ်သက်ပြီး အတွေ့အကြုံ ရှိသည့် တရားသူကြီးထံသို့ လေးလအတွင်း တင်ပြ ဆောင်ရွက် ရမည်ဖြစ်သည်။ ထို့နောက်တွင် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့အစည်း မှ တရားသူကြီး၏ ဆုံးဖြတ်ချက်နှင့်အညီ နစ်နာသူ အား မြေယာ သို့မဟုတ် ပိုင်ဆိုင်မှုများ ပြန်လည် ပေးအပ်ခြင်းကို တာဝန်ယူရပါမည်။ ဥပဒေ၏ သတ်မှတ်ချက်အရ ဆိုလိုသည်မှာ ပိုင်ဆိုင်မှုများကို ပြန်လည် ပေးအပ်ခြင်းသည် ဦးစားပေးရမည့် နည်းလမ်းဖြစ်သော်လည်း ငွေသားဖြင့် လည်းကောင်း သို့မဟုတ် ဆုံးရှုံးသွားသော မြေယာနှင့် တန်ဖိုးတူသည့် မြေယာဖြင့် လည်းကောင်း ပြန်လည်အလျော်ပေးခြင်း လုပ်ဆောင်နိုင်ပါသည်။ ဥပဒေတွင် ထပ်မံ ပြဋ္ဌာန်းထားသည်မှာ အမျိုးသမီးများ ဦးဆောင်သည့် အိမ်ထောင်စုများကို ဦးစားပေးရမည်ဟုလည်း ညွှန်ကြားထားပါသည်။¹⁵

12 Internal Displacement Monitoring Centre, 'Colombia.' <http://www.internal-displacement.org/countries/colombia>

13 David L. Attanasio & Nelson Camilo Sánchez. "Return Within the Bounds of The Pinheiro Principles: The Colombian Land Restitution Experience." Washington University Global Studies Law Review. 11(2). 2012. Accessed at https://openscholarship.wustl.edu/law_globalstudies/vol11/iss1/2/

14 Ibid.

15 Ibid.

သို့သော် ဥပဒေသည် စာရွက်စာတမ်းပေါ်တွင် ပီနဲရိုး အခြေခံမူများကို လိုက်နာထားသော်လည်း အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် ကွဲပြားခြားနားမှု ပုံစံများရှိနေပြီး တရားမျှတမှုကို ဖော်ဆောင်ရာတွင်လည်း အလွန် နှေးကွေးကြောင်း ဝေဖန်ခံနေရပါသည်။ ယင်းဥပဒေသည် ၂၀၁၁ ခုနှစ်မှ စတင်၍ အသက်ဝင်ခဲ့သော်လည်း ၂၀၁၆ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလတွင် အမှုပေါင်း ၉၃,၀၀၀ ရှိသည့်အနက်မှ အမှု ၄,၁၀၀ ကိုသာ ခုံရုံးမှ ဖြေရှင်းဆုံးဖြတ်ချက် ချပေးနိုင်ခဲ့ပါသည်။¹⁶ ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် Amnesty International မှ ဥပဒေသည် “မြေယာများ ခိုးယူသိမ်းပိုက်မှု ခံရသော ပြည်သူ့အများအပြား၏ မျှော်လင့်ချက်အား မဖြည့်ဆည်းနိုင်ဘဲ ကျရှုံးနေသည်ဟု တင်ပြထားပါသည်။ ပြည်သူ့ အများစုမှာလည်း ဆက်လက်ဖြစ်ပျက်နေသော အကြမ်းဖက် ခြိမ်းခြောက်မှုများနှင့် ပြန်လည် ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များ နှေးကွေးမှုတို့ကြောင့် နေရပ်သို့ ပြန်၍ မရနိုင် ဖြစ်နေပါသည်။” ပြီးနောက် “၂၀၁၄ ခုနှစ် ဩဂုတ်လ ကုန်ပိုင်းတွင် ရှေ့နေချုပ်ရုံးမှ မြေယာ ပြန်လည် ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်ပတ်သက်သော လူပုဂ္ဂိုလ် အနည်းဆုံး ၃၅ ဦး အသတ်ခံရမှုများကို စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုများ လုပ်ဆောင်နေခဲ့ရပါသည်။”¹⁷ အထူးသဖြင့် ချို့ယွင်းချက်ရှိသော ဖျက်သိမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်များကြောင့် စင်ပြိုင်လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများမှ ပေါ်ထွက်လာသည့် လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့များသည် ပြန်လည် တောင်းခံသူများအား ထိတ်လန့်စေရန်နှင့် မှန်ကန်သော မြေယာ ပြန်လည် ပေးအပ်ခြင်းအား တားဆီးရန်အတွက် ပြင်းထန်သော အကြမ်းဖက်မှုများ

ပြုလုပ်ခဲ့ခြင်းကြောင့် နေရပ်စွန့်ခွာရမှုများကို ပိုမို ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။¹⁸ ထို့အပြင် နစ်နာသူများမှ မြေယာ အလျော်ပေးအပ်ခြင်းများ ရရှိခဲ့သော်လည်း အင်အားကြီးမားသော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်များက စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းများ၊ အထူးသဖြင့် ဆီအုန်းစိုက်ခင်းများ၊ နှင့် သဘာဝသယံဇာတ ထုတ်ယူခြင်း ဥပမာ မိုင်းတူးခြင်း စသည်တို့ကို ဆက်လက် လုပ်ဆောင်နေသောကြောင့် လက်တွေ့တွင် အလျော်ရသော မြေယာများကို အသုံးပြုနိုင်ခြင်း မရှိကြပါ။¹⁹ ထို့ကြောင့် နစ်နာသူများ၏ ဥပဒေသည် စာရွက်ပေါ်တွင် ပီနဲရိုး အခြေခံမူများကို လိုက်နာနေသော်လည်း လက်တွေ့တွင် ကြီးမား ခက်ထန်သော အတားအဆီးများစွာ ရှိနေပါသေးသည်။

နစ်နာသူများ၏ ဥပဒေကို ပြဋ္ဌာန်းပြီး ငါးနှစ်အကြာ ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် ပြည့်စုံသော ငြိမ်းချမ်းရေး သဘောတူညီချက်ကို အပြီးသတ်ဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့ပြီး အစိုးရနှင့် FARC တို့ လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ကြသည့် - လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများ ရပ်တန့်၍ တည်ငြိမ်ပြီး ရေရှည်တည်တံ့သော ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်ရေး အပြီးသတ် သဘောတူညီချက်²⁰ - ၏သဘောတူညီချက်တွင် နေရပ်ပြန်ခြင်း နှင့်ပတ်သက်ပြီး ရယူနိုင်သည့် အခွင့်အရေး များကို ဖော်ပြထားပြီး လျော်ကြေးပေးခြင်း အစီအမံ အားလုံးတွင် နစ်နာသူများကို ဗဟိုပြု ထည့်သွင်း စဉ်းစားထားကြောင်း ဖော်ပြထားပါသည် -

---

16 “World Report 2016 - Colombia.” Human Rights Watch. 2016. <https://www.hrw.org/world-report/2017/country-chapters/colombia#05e37e>

17 Colombia’s Land Restitution Process Failing those Forced Off their Land.” Amnesty International. 27 November, 2015. <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2014/11/colombia-s-land-restitution-process-failing-those-forced-their-land/>

18 “Colombia: Victims Law a Historic Opportunity.” Human Rights Watch. 10 June, 2011. <https://www.hrw.org/news/2011/06/10/colombia-victims-law-historic-opportunity>

19 Greg Norman. “Colombia’s Palm Oil Boom Marred by Bloody Past and Violent Present.” Mongabay. 5 January, 2016. <https://news.mongabay.com/2016/01/colombias-palm-oil-boom-blighted-by-bloody-past-and-violent-present/>

20 Final Agreement to End the Armed Conflict and Build Stable and Lasting Peace. 24 November, 2016. Available at <http://especiales.presidencia.gov.co/Documents/20170620-dejacion-armas/acuerdos/acuerdo-final-ingles.pdf>

နိုင်ငံတော် အစိုးရနှင့် FARC-EP တို့ နှစ်ဘက်လုံးသည် ပဋိပက္ခမှ ထွက်ပေါ်လာသော အကျိုးဆက်များကို ပြန်လည်တည်မတ်ရန်နှင့် ပိုင်ဆိုင်မှုများ ဆုံးရှုံးခဲ့သော၊ အတင်းအကျပ် နေရပ်စွန့်ခွာရမှုခံခဲ့ရသော နှစ်နာသူများအား ပြန်လည်ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်းနှင့် လူထုအသိုင်းအဝိုင်းများ၏ မြေယာပိုင်ဆိုင်ခွင့်များ ပြန်လည် ရရှိနိုင်ရန် လုပ်ဆောင်လိုသည့် ဆန္ဒရှိကြပြီး ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ခဲ့ရသော အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးများသည် မိမိဆန္ဒအလျောက် နေရပ်ပြန်နိုင်ရေးကို တိုးမြှင့် လုပ်ဆောင်သွားမည် ဖြစ်သည်။²¹

ထို့အပြင် ယင်းသဘောတူညီချက်သည် အမှန်တရား ထူထောင်ထားပြီး ထိုစနစ်၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုတွင် ဖော်ထုတ်ခြင်း၊ တရားမျှတမှု ဖော်ဆောင်ခြင်း၊ ပြန် ပြန်လည်ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်းကို အတိအလင်း ဦးတည် လည် ကုစားပေးခြင်းနှင့် နောက်တစ်ဖန် ပြန်လည် ထားပါသည်။ မဖြစ်ရေးတို့အတွက် ကျယ်ပြန့်ပြည့်စုံသော စနစ်တစ်ခုကို

ဤလုပ်ဆောင်မှုများသည် ပြန်လည်ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း အခွင့်အရေးများ၊ ပြန်လည် လျော်ကြေး ပေးခြင်း၊ ပြန်လည်ထူထောင်ပေးခြင်း၊ နားလည်သဘောပေါက်ရေးနှင့် နောက်တစ်ကြိမ် ပြန် မဖြစ်ပေါ်ရေးတို့အပါအဝင် နယ်မြေဒေသများရှိ နှစ်နာသူများအား ပြည့်စုံစွာ ပြန်လည်ကုစားပေးခြင်း၊ ပဋိပက္ခဒဏ်ကို အများဆုံး ခံစားခဲ့ရသော အင်အားအနည်းဆုံးသော ပြည်သူလူထုများနှင့် လူမှု အသိုင်းအဝိုင်းများအား ပြန်လည် ကုစားပေးခြင်းအပြင် အခြားသော သဘောတူညီချက်များကို အကောင်အထည်ဖော် လုပ်ဆောင်ပေးခြင်းများ သေချာစေရေးကို ရည်ရွယ်ချက်ထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။²²

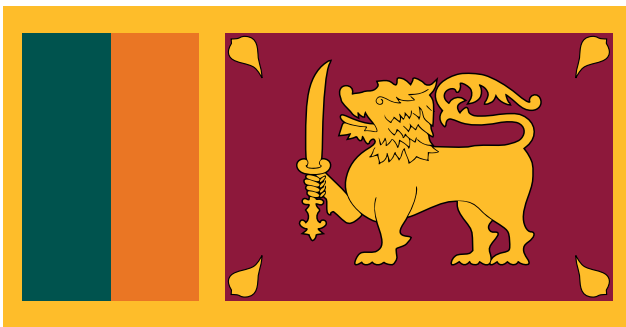
ထိုသို့သော ကိစ္စရပ်များ ပါဝင်မှုကို ကြိုဆိုသော်လည်း လုပ်ဆောင်မည့် လူသားရင်းမြစ်ကို လမ်းကြောင်း ၂၀၁၆ ခုနှစ် အပြီးသတ် သဘောတူညီချက်သည် ကြီး ပြောင်းစေခဲ့သောကြောင့် ပြန်လည် ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း မားသော ဗျူရိုကရေစီ တည်ဆောက်ပုံကို ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့ပြီး လုပ်ငန်းစဉ်များကို ထပ်မံ အချိန်လင့်စေခဲ့ပါသည်။ ၂၀၁၁ နှစ်နာသူများ၏ ဥပဒေကို အကောင်အထည်ဖော်

သီရိလင်္ကာနိုင်ငံ

သီရိလင်္ကာနိုင်ငံတွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သော ပြည်တွင်းစစ်သည် ပိုင်းခြားမှုများကို ပိုမိုဆိုးရွားစေခဲ့ပါသည်။²³ ၁၉၇၀ ခုနှစ်များတွင် Tamil စစ်သွေးကြွအဖွဲ့ငယ်များ ပေါ် ပေါက်လာခဲ့ပြီး ၁၉၈၃ ခုနှစ် Tamil တိုက်ဖျက်ရေး အုံကြွမှုသည် ပြည်တွင်းစစ်ကို မီးကုန်ယမ်းကုန် အားလုံး ပါဝင်လာစေပြီး ထိုအချိန်တွင် Tamil ကျားသူပုန်ဟု လူသိများသည့် the Liberation Tigers of Tamil Elam (LTTE) အဖွဲ့သည် Sinhalese များ ကြီးစိုးထားသည့်

21 Final Agreement to End the Armed Conflict and Build Stable and Lasting Peace. Section 5.1
22 Final Agreement to End the Armed Conflict and Build Stable and Lasting Peace. Section 5.1
23 “Sri Lanka: The Failure of the Peace Process.” International Crisis Group. 28 November, 2006. <https://d2071andvip0wj.cloudfront.net/124-sri-lanka-the-failure-of-the-peace-process.pdf>

ကိုလန်ဘို (Colombo) အစိုးရအား ဦးဆောင် တိုက်ခိုက်သည့် အင်အားစုတစ်ခု ဖြစ်လာခဲ့သည်။²⁴ LTTE အဖွဲ့သည် ခြေကုပ် ပိုမိုရယူနိုင်ခဲ့ပြီး နိုင်ငံ၏ မြောက်ပိုင်းနှင့် အရှေ့ပိုင်းဒေသများရှိ ကြီးမားသော နယ်မြေများကို ထိန်းချုပ် အုပ်ချုပ်နိုင်ခဲ့သည်။²⁵ ၁၉၈၃ ခုနှစ်မှ ၂၀၀၉ ခုနှစ်အတွင်း လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများ၏ ကြမ်းကြုတ်မှုနှင့် ဖြစ်ပွားမှု အတိုင်းအတာသည် အဖွဲ့ နှစ်ဖွဲ့လုံး၏ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများနှင့်အတူ မြင့်တက်ခဲ့ပါသည်။ ၂၀၀၉ ခုနှစ်တွင် ဗဟိုအစိုးရ လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များသည် Tamil လူမျိုးများအား ကြမ်းတမ်းစွာ အစုလိုက်အပြုံလိုက် သတ်ခဲ့ခြင်းဖြင့် LTTE တပ်ဖွဲ့များကို အပြီးသတ် အနိုင်ယူခဲ့ပြီး ပြည်သူ ပေါင်း လေးသောင်း (၄၀,၀၀၀) အထိ သေဆုံးခဲ့ပါ သည်။²⁶ လူပေါင်း တစ်သန်း (၁,၀၀၀,၀၀၀) ခန့် သည်လည်း ပြည်တွင်းစစ်ကြောင့် နေရပ်စွန့်ခွာ ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ခဲ့ရပြီး ပဋိပက္ခ ပြီးဆုံးသွားသော မေလ ၂၀၀၉ ခုနှစ်တွင် ခန့်မှန်းခြေ IDP ဦးရေ ခြောက်သိန်း (၆၀၀,၀၀၀) အထိ ရှိခဲ့ပါသည်။²⁷ ယခုကဲ့သို့ နေရပ်စွန့်ခွာရသည့် အကျပ်အတည်းအပြင် ၂၀၀၄ ခုနှစ်တွင် ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည့် ကြီးမားသော ဆူနာမီကြောင့် လူ တစ်သန်းကျော် ထပ်မံ၍ နေရပ် စွန့်ခွာခဲ့ရပြီး လူပေါင်း ငါးသိန်း (၅၀၀,၀၀၀) ခန့်သည် ကာလရှည်ကြာ နေရပ်စွန့်ခွာ ထွက်ပြေး တိမ်းရှောင်မှုကို ကြုံတွေ့

ရင်ဆိုင်ခဲ့ကြရပါသည်။²⁸

LTTE ၏ နောက်ဆုံး ရှုံးနိမ့်မှုမတိုင်မီ ၂၀၀၇ ခုနှစ်တွင် သီရိလင်္ကာစစ်တပ်သည် နိုင်ငံ၏ အရှေ့ပိုင်းကို ထိန်းချုပ်နိုင်ခဲ့ပြီး IDP ဦးရေ နှစ်သိန်းငါးသောင်း (၂၅၀,၀၀၀) ခန့်ကို နေရပ်ပြန်ပို့မည့် လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခု စတင်ခဲ့သော်လည်း ထိုလုပ်ငန်းစဉ်မှာ ဖရိုဖရဲဖြင့် ကျရှုံးမှုများ ဖြစ်ခဲ့ပါသည်။ တချို့သော IDP များသည် ၎င်းတို့အတွက် အတည်တကျ နေထိုင်နိုင်သော နေအိမ် ထောက်ပံ့ပေးပါက နေရပ်ပြန်မည်ဟု သဘောတူခဲ့ သော်လည်း တစ်နှစ်ကြာသည့်တိုင် ၎င်းတို့၏ ယခင် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှုများကို ပြန်လည်ပိုင်ဆိုင်ခွင့် မရရှိဘဲ ယာယီ ခိုလှုံရေးစခန်းများတွင်သာ ဆက် လက် နေထိုင်ကြရသည်။ ထိုသို့ ကြန့်ကြာနေခြင်းမှာ ဘဏ္ဍာငွေ မလုံလောက်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်ဟု အစိုးရ က ဆိုခဲ့ပါသည်။ IDP များအနေဖြင့် အချိန် အပါအဝင် နေရပ်ပြန်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ပတ်သက်သော အချက် အလက် အမှားများသာ ရရှိခဲ့ခြင်းက နေရပ်ပြန်ရေး လုပ်ငန်းစဉ် အခြေအနေ၊ အချိန်နှင့် ပတ်သက်သည့် အချက်အလက်များ စသည်တို့ကို ဝေမျှနိုင်ရန် ဒုက္ခ သည်များနှင့် IDP များအတွက် ပြည့်စုံခြံငုံမှု ရှိပြီး ပွင့်လင်းမြင်သာသော လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခု လိုအပ်နေ ကြောင်း မီးမောင်းထိုးပြနေပါသည်။ ထို့ပြင် IDP များ၏ မြေယာများပေါ်တွင် ဖွံ့ဖြိုးရေး စီမံကိန်းများ ရှိနေခြင်း သည် IDP များအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ မူလနယ်မြေများသို့ နေရပ်ပြန်ရေး ခွင့်မပြုခြင်းကို ဆိုလိုခြင်းပင်ဖြစ်သည်။²⁹

၂၀၀၉ ခုနှစ်လွန်ကာလတွင် IDP များ နေရပ်ပြန်နိုင် ရန်အတွက် အစိုးရ၏ အားထုတ်မှုများမှာ လုံလောက်မှု

24 Ibid.
 25 “Q&A: Post-war Sri Lanka.” BBC. 9 January, 2015. <http://www.bbc.com/news/world-south-asia-11393458>
 26 Colum Lynch. “U.N.: Sri Lanka’s Crushing of Tamil Tigers may have killed 40,000 civilians.” The Wash- ington Post. 21 April, 2011. https://www.washingtonpost.com/world/un-sri-lankas-crushing-of-tamil-tigers-may-have-killed-40000-civilians/2011/04/21/AFU14hJE_story.html?utm_term=.41253c29abf8
 27 Internal Displacement Monitoring Centre, ‘Sri Lanka.’ <http://www.internal-displacement.org/countries/sri-lanka>
 28 Internal Displacement Monitoring Centre, ‘Sri Lanka.’ <http://www.internal-displacement.org/countries/sri-lanka>
 29 Todd Wassel. “Protecting Housing Rights for IDPs in Sri Lanka.” Forced Migration Review. September 2009. <http://www.fmreview.org/protracted/wassel.html>

မရှိဘဲ “လွန်ခဲ့သော အစိုးရလက်ထက် [၂၀၀၉ ခုနှစ် မှ - ၂၀၁၅ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ] တွင် အကြီးစားနှင့် အရေးကြီးသော ဖွံ့ဖြိုးရေးစီမံကိန်းများအပေါ် အာရုံစိုက် နေခြင်းကြောင့် IDP များ နေရပ်ပြန်ရေးအတွက် ရေရှည်တည်တံ့သော ဖြေရှင်းချက် နည်းလမ်းများ ဖော်ဆောင်ပေးနိုင်မည့် အရေးပါလှသော အခွင့် အလမ်းများကို လက်လွတ်ဆုံးရှုံးခဲ့ရသည်။”³⁰ ထို့ အပြင် IDP များအတွက် ရေရှည်တည်တံ့သော ဖြေရှင်းချက်ကို ရှာပေးရမည့်အစား IDP များ၏ မှတ်တမ်းများကို ဖျောက်ဖျက်ရန် အာရုံစိုက်နေသော “စစ်တပ်ဦးဆောင်သည့် အစီအစဉ်” တစ်ခုကိုသာ ပို၍ အလေးထားခဲ့ကြသည်။³¹ ယခုကဲ့သို့ ပြန်လည် ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း ပါဝင်သည့် ပြည့်စုံခြုံငုံမှုရှိသော မူဝါဒရေးဆွဲရန် နိုင်ငံရေးစိတ်ဆန္ဒ မရှိခြင်းသည် IDP များ၏ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်မြှင့်တင်ပေးရန် ကျဆုံးစေခြင်းကို ဦးတည်စေပါသည်။ ထိခိုက်ပျက်စီး သွားသော သို့မဟုတ် ဆုံးရှုံးသွားသော ပိုင်ဆိုင်မှုများ၊ မွေးမြူရေးတိရစ္ဆာန်များနှင့် အခြား အသက်မွေးဝမ်း ကျောင်းမှုများတွင် အသုံးပြုသော ကိရိယာများကို ပြန်လည်အစားထိုးရန်အတွက် ပေးသော လျော်ကြေး သည် များသောအားဖြင့် လုံလောက်မှုမရှိခြင်း၊ လူ့ အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ ရှိနေခြင်း၊ အထူးသဖြင့် မတရား သတ်ဖြတ်ခြင်းများနှင့် IDP အသိုင်းအဝိုင်း များအတွင်း အင်အားသုံး ဖျောက်ဖျက်မှုများ ဖြစ် ပေါ်ခြင်းများတွင် တရားမျှတမှုနှင့် ပြန်လည် ကုစား ပေးမှုများကို လက်လှမ်းမီနိုင်မှု မရှိခြင်း၊ IDP များ၏ မြေယာများတွင် စစ်တပ် သို့မဟုတ် အခြား ပြည်နယ် အာဏာပိုင်များမှ နေရာယူထားသောကြောင့် မြေယာ အခွင့်အရေးကာကွယ်ပေးမှု အားနည်းနေခြင်းနှင့် Si-

halese နှင့် Tamil တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုများကြားတွင် အပြန်အလှန် ဆက်သွယ်ရေး အစီအစဉ်များ မရှိခြင်း၊ ယုံကြည်မှုတည်ဆောက်ရေး လုပ်ဆောင်မှုများ သို့ မဟုတ် မူဝါဒများ မရှိခြင်းက Sinhalese နှင့် Tamil တိုင်းရင်းသားများအကြား တင်းမာမှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေပါ သည်။³²

၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် သီရိလင်္ကာအစိုးရမှ IDP များအား ပြန်လည် နေရာချထားရေး အစီအစဉ်များအား “အောင်မြင်စွာ အဆုံးသတ်”³³ နိုင်ခဲ့ပြီဟု ကြေညာပြီး စခန်းများ ပိတ်သိမ်းခဲ့သော်လည်း ပြည်သူလူထု အများ အပြားမှာကာလရှည်ကြာထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ရမှုအနေ အထားများဖြင့်သာ ဆက်လက် နေထိုင်နေရပါသည်။ IDP များ မိမိဆန္ဒအလျောက် နေရပ်ပြန်နိုင်ရေးတွင် အတားအဆီး ဖြစ်နေသည့် အချက်များမှာ နယ်မြေများ အတွင်း စစ်ရေးလှုပ်ရှားမှုများ ရှိနေခြင်း၊ လုံခြုံရေး အတွက် အာမခံချက် မရှိခြင်း၊ နေရပ်ပြန်မည့် IDP များ အတွက် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှု အခွင့်အလမ်းများ နည်းပါးခြင်း၊ လုံခြုံရေး မြင့်မားသော ဇုန်များနှင့် ရင်းနှီး မြှုပ်နှံမှုစီမံကိန်းများတွင် စစ်တပ်များ နေရာချထားခြင်း တို့ကြောင့် မြေနေရာများ မရှိခြင်းနှင့် နေရပ် ပြန်လည် နေထိုင်သော အမျိုးသမီးများမှာ ကျား-မ အခြေခံ သည့် အကြမ်းဖက်မှုများအတွက် တရားမျှတမှု မရရှိနိုင် ခြင်းနှင့် အကျင့်ပျက်နေသော အာဏာပိုင်များကြောင့် ဥပဒေစိုးမိုးမှု ဖော်ဆောင်ရာတွင် အားနည်းနေခြင်းတို့ ပါဝင်ပါသည်။³⁴

IDP ဦးရေ လေးသောင်း (၄၀,၀၀၀) နှင့် ဒုက္ခသည်ဦးရေ တစ်သိန်း (၁၀၀,၀၀၀) တို့မှာ ၂၀၁၆ ခုနှစ် အထိ နေရပ်

30 “Time for a New Approach: Ending Protracted Displacement in Sri Lanka - Discussion Paper.” Internal Displacement Monitoring Centre. July 2015. <http://www.internal-displacement.org/assets/library/Asia/Sri-Lanka/pdf/201507-ap-sri-lanka-time-for-a-new-approach-en.pdf>

31 Ibid.

32 Mirak Raheem. “Protracted Displacement, Urgent Solutions: Prospects for Durable Solutions for Protracted IDPs in Sri Lanka.” Centre for Policy Alternatives. 17 September, 2013. <http://www.cpalanka.org/protracted-displacement-urgent-solutions-prospects-for-durable-solutions-for-protracted-idps-in-sri-lanka/>

33 Ibid.

34 “Time for a New Approach: Ending Protracted Displacement in Sri Lanka.” Internal Displacement Monitoring Centre.

စွန့်ခွာ ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်နေရဆဲဖြစ်ပြီး အများစုမှာ အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင် နေထိုင်နေကြရပါသည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဩဂုတ်လ ၁၆ ရက်နေ့တွင် သီရိလင်္ကာအစိုးရသည် ပဋိပက္ခဒဏ်ကြောင့် ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ရမှုအတွက် ရေရှည်တည်တံ့သော ဖြေရှင်းခြင်းဆိုင်ရာ နိုင်ငံအဆင့် မူဝါဒတစ်ခုကို ထုတ်ပြန်ခဲ့ပါသည်။³⁵ မူကြမ်းများ အကြိမ်ကြိမ် ရေးဆွဲပြီး ဝန်ကြီးဌာနများ၊ သက်ဆိုင်ရာ

လှုပ်ရှားသူများ၊ ကုလသမဂ္ဂ အေဂျင်စီများနှင့် ထွက်ပြေး တိမ်းရှောင်ရသူအသိုင်းအဝိုင်းများအပါအဝင် မျိုးစုံသော ပါဝင်လှုပ်ရှားသူများနှင့် အကြိမ်ကြိမ် ဆွေးနွေးတိုင်ပင် ခြင်းနှင့် ပြည်တွင်း နေရပ်စွန့်ခွာ ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ရ မှုနှင့် ပတ်သက်သော ကုလသမဂ္ဂ လမ်းညွှန်မှုများကို ကြိုးစားထည့်သွင်းပြီး ယင်းမူဝါဒအား အတည်ပြုခဲ့ သည်။³⁶ ဤမူဝါဒသည် -

ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ရသူများနှင့် ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ရမှုဒဏ် ခံရသော ပြည်သူများအား ထွက်ပြေး တိမ်းရှောင်ရမှု အဆင့်တိုင်းတွင် အကာအကွယ်နှင့် အကူအညီထောက်ပံ့မှုများ ပေးအပ်ခြင်းနှင့် ရေရှည်တည်တံ့သော ဖြေရှင်းချက်နည်းလမ်းများ ရှာဖွေခြင်းသည် လိုက်နာရမည့် တာဝန်နှင့် ဝတ္တရား ဖြစ်ကြောင်းကို အသိအမှတ်ပြုပါသည်။

ယင်းမူဝါဒတွင် IDP များအနေဖြင့် ပြန်လည်ဖြည့်ဆည်း ပေးခြင်း ဖြေရှင်းချက်များကို ရယူနိုင်ရေး အန္တိမရည်ရွယ် ချက်ဖြင့် ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ရသူများ၏ အခွင့်အရေး များနှင့် ခံစားခွင့်များကို စာရင်းပြုစုထားပါသည်။ ၎င်းသည် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ တရားမျှတမှု လိုအပ်ကြောင်းကို မီးမောင်းထိုးပြထားပြီး “ပြန်လည် နေရာချထားရေးကို ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေး

မူဝါဒများတွင် ပေါင်းစပ်ထည့်သွင်းသင့်ကြောင်း” အကြံ ပြုထားပါသည်။³⁷

မူဝါဒအတွင်းတွင် ပီနဲရိုးအခြေခံမှုများအား တိုက်ရိုက် ညွှန်းဆိုထားမှုများ မရှိသော်လည်း တူညီသော အခြေခံ မှုများနှင့် အကြံဉာဏ်များကို ညွှန်းဆိုထားပါသည်။ ယင်း မူဝါဒက ဖော်ပြထားသည်မှာ -

နိုင်ငံ၏ အခြေခံအကျဆုံး တာဝန်ယူမှုမှာ လူအခွင့်အရေးနှင့်ပတ်သက်သော စိုးရိမ်ပူပန်မှုများကို ထည့်သွင်း ဆွေးနွေးခြင်းနှင့် တရားမျှတမှု ရရှိစေရေး သေချာစေရန် လုပ်ဆောင်မှုများ၊ နှစ်နာခံစား ခဲ့ရမှုများအတွက် ပြန်လည်အစားထိုးပေးခြင်း၊ လျော်ကြေးပေးခြင်းနှင့် ပြန်လည်ကုစားပေးခြင်းတို့ကို စနစ်တကျဖြေရှင်းနိုင်မည့် ယန္တရားများနှင့် ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ရမှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော အိုးအိမ်၊ မြေယာနှင့် ပိုင်ဆိုင်မှု ပဋိပက္ခများ ဖြေရှင်းပေးခြင်းတို့တွင် အကာအကွယ်ပေးရမည် ဖြစ်သည်။³⁸

35 National Policy on Durable Solutions for Conflict-affected Displacement. Government of Sri Lanka. 16 August, 2016. <https://reliefweb.int/report/sri-lanka/national-policy-durable-solutions-conflict-affected-displacement>

36 Laurie S. Wiseberg & Mirak Raheem. “New Policy on Durable Solutions in Sri Lanka: The Challenge of Implementation.” Internal Displacement Monitoring Centre. September 2016. <http://www.internal-displacement.org/library/expert-opinion/2016/new-policy-on-durable-solutions-in-sri-lanka-the-challenge-of-implementation>

37 Wiseberg & Raheem. “New Policy on Durable Solutions in Sri Lanka: The Challenge of Implementation.” Internal Displacement Monitoring Centre.

38 National Policy on Durable Solutions for Conflict-affected Displacement. Government of Sri Lanka. Section 2.4.

ထပ်မံ၍ ဖော်ပြထားသည်မှာ -

ရေရှည်တည်တံ့သော ဖြေရှင်းချက်များ ရရှိလာစေရန်အတွက် မြေယာ၏ အရေးပါမှုကို အသိအမှတ်ပြုထားခြင်းနှင့်အညီ နိုင်ငံတော်သည် IDP များနှင့် ဒုက္ခသည်များအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ ယခင်နေအိမ်များနှင့် မြေယာများသို့ ပြန်လည် ဝင်ရောက်နေထိုင်နိုင်ခွင့် ရရှိစေရန် သေချာရေး လုပ်ဆောင်ရပါမည်။ ဤမူဝါဒတွင် နိုင်ငံတော်သည် အများပြည်သူများအတွက် တရားဝင် လိုအပ်သည့်အတွက် ခြွင်းချက်ကိစ္စရပ်များမှလွဲ၍ ပြည်သူများ တိမ်းရှောင် စွန့်လွှတ်ခဲ့ရသည့် မြေယာများ သို့မဟုတ် ပိုင်ဆိုင်ခဲ့သော မြေယာများအားလုံးကို ရယူထားခြင်းမှ အချိန်နှင့် တစ်ပြေးညီ ပြန်လည်လွှဲပြောင်းပေးပါမည်ဟု ကတိကဝတ်ပြုထားပါသည်။³⁹

ထိုမူဝါဒသည် ပြန်လည် ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်းနှင့် ယင်းလုပ်ငန်းစဉ် စတင်နိုင်ရန်အတွက် လုပ်ဆောင်ရန် ပတ်သက်၍ သီရိလင်္ကာအစိုးရ၏ အခန်းကဏ္ဍနှင့် လိုအပ်သည်များကို အသိအမှတ်ပြုထားပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ - ကိုလံဘီယာနှင့် သီရိလင်္ကာနိုင်ငံများမှ သင်ခန်းစာများနှင့် ပီနဲရိုးခြေခံမှုများအား အသုံးပြုခြင်း

ကိုလံဘီယာနှင့် သီရိလင်္ကာနိုင်ငံများ၏ အတွေ့အကြုံများကို လေ့လာခြင်းအားဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံတွင် တူညီသော တချို့အချက်များကို ရှင်းလင်းစွာ မြင်တွေ့နိုင်ပါသည်။ လုံးဝ ကျော်မသွားသင့်သောအရာမှာ ပြန်လည်ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များ လုပ်ဆောင်ခြင်းသည် ဒုက္ခသည်များ နေရပ်ပြန်ရေးအတွက် အရှိန်အဟုန် တိုးမြှင့်စေနိုင်သော်လည်း အကြမ်းဖက်လက်နက်ကိုင် လှုပ်ရှားသူများ ရှိနေသေးပါက အောင်မြင်မှုရနိုင်မည် မဟုတ်ပါ။ လုံခြုံမှုမရှိသော ပတ်ဝန်းကျင်တွင် ပြန်လည် ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း လုပ်ဆောင်ပါက နေရပ်ပြန်မည့်သူများအပေါ် အန္တရာယ် ကျရောက်စေနိုင်ပါသည်။ ကိုလံဘီယာနိုင်ငံနှင့် ဆင်တူပြီး သေချာစွာ ပြုစုထားသည့် မှတ်တမ်းများအရ မြန်မာနိုင်ငံ၏ အရှေ့ပိုင်းတွင် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုနှင့် အကြမ်းဖက်မှုများအား ကျူးလွန်ထားသည့် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အများအပြားရှိ နေပါသည်။ အထင်ရှားဆုံးမှာ မြန်မာစစ်တပ်ဖြစ်ပြီး ၎င်း၏ လက်အောက်ခံတပ်ဖွဲ့များဖြစ်သော နယ်ခြားစောင့်တပ် (BGF) များ၊ နှင့် အခြား တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်

တော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများ (EAOs) နှင့် EAO ၏ ခွဲထွက်အဖွဲ့များသည်လည်း အင်အားကောင်းနေဆဲ ဖြစ်သည်။ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးများ သဘောတူထားသော်လည်း ရေကာတာများနှင့် အဆောက်အအုံဆောက်လုပ်ရေး စီမံကိန်းများအတွက် ရံဖန်ရံခါတွင် မြန်မာစစ်တပ်နှင့်/သို့မဟုတ် BGF နှင့် EAO များ အကြားတွင် လက်နက်ကိုင်တိုက်ပွဲများ နိုင်ငံအနှံ့တွင် ဖြစ်ပေါ်တတ်ပြီး ထိုဖြစ်စဉ်များသည် မြေယာသိမ်းဆည်းမှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေခြင်းသာမက ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင် ရမှုများကိုလည်း ပိုမိုဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ အထူးသဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံအရှေ့ပိုင်းတွင် ပျံ့နှံ့နေသည့် IDP များ၏ မူလမြေများပေါ်တွင် စစ်ရေးလှုပ်ရှားမှုများရှိနေခြင်းသည် ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ရသူများ၏ လွတ်လပ်စွာ ယုံကြည် ကိုးကွယ်မှု၊ အသင်းအဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းမှု၊ စုဝေးမှုနှင့် လှုပ်ရှားမှုများ အပါအဝင် အခြေခံ နိုင်ငံသားများ၏ အခွင့်အရေးနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးများကို ကန့်သတ်နိုင်သော ကြောင့် သီရိလင်္ကာနိုင်ငံတွင်လည်း ကြီးမားသော အခက်အခဲတစ်ရပ် ဖြစ်ခဲ့ပါသည်။⁴⁰

39 National Policy on Durable Solutions for Conflict-affected Displacement. Government of Sri Lanka. Section 7.2.
40 “Sri Lanka: A Hidden Displacement Crisis.” Internal Displacement Monitoring Centre. 31 October, 2012. <http://www.internal-displacement.org/south-and-south-east-asia/sri-lanka/2012/a-hidden-displacement-crisis/>

မြန်မာစစ်တပ်သည် ပဋိပက္ခသက်ရောက်မှု ရှိနေသည့် ဒေသများတွင် ဥပမာအားဖြင့် ရော်ဘာကဲ့သို့သော သီးနှံတစ်မျိုးတည်း စိုက်ပျိုးသည့် စိုက်ခင်းများ၊ အခြေခံ အဆောက်အအုံများ ဆောက်လုပ်ခြင်း (စစ်စခန်းများ ဆောက်လုပ်ခြင်း အပါအဝင်) နှင့် သဘာဝ သယံဇာတ ထုတ်ယူခြင်းများကို ပုဂ္ဂလိက စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့် အတူ ပူးပေါင်းပြီး စီမံကိန်းများ လုပ်ဆောင်နေပါသည်။⁴¹ မြန်မာနိုင်ငံ အရှေ့ပိုင်း၌ လွန်ခဲ့သည့် နှစ်အနည်းငယ်က အပစ်အခတ် ရပ်စဲရေးများတွင် ထိုစီမံကိန်းများကို ထောက်ပံ့မည့် ငွေကြေး အကျိုးစီးပွားအတွက် မြေယာ အမြောက်အမြား သိမ်းယူခဲ့ခြင်းများ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပါသည်။ ယင်းအချက်သည် ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ရမှုကို ဖြစ်ပေါ်စေသည့်အကြောင်းရင်းအသစ်များဖြစ်ပေါ်စေရုံသာမက ဒေသတွင်း သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် အနေအထားကို ထိခိုက်စေနိုင်ပြီး လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို အရှိန်မြှင့်လာစေရန် ထောက်ပံ့နေသည့် အကြောင်းရင်းလည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ၎င်းသည် များသောအားဖြင့် IDP များနှင့် ဒုက္ခသည်များ ထွက်ပြေး တိမ်းရှောင်ခဲ့ရသည့် ဒေသများဖြစ်ပြီး မြေယာသိမ်းဆည်းခြင်းကို မကန့်ကွက်နိုင်သော ထွက်ပြေး တိမ်းရှောင်ရသူများ ပိုင်ဆိုင်သည့် မြေယာများဖြစ်နိုင်၍ နေရပ်ပြန်ရေးနှင့် ပြန်လည် ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ရှုပ်ထွေးမှုများ ပိုမိုဖြစ်ပေါ်စေနိုင်ပါသည်။

သီရိလင်္ကာနိုင်ငံ၌ စစ်ဖြစ်ပြီး နောက်ပိုင်းနှစ်များတွင် လက်နက်ကိုင် အင်အားစုများသည် IDP များ နေထိုင်ခဲ့သော၊ စိုက်ပျိုးရေးကို ဦးတည်ပြီး ပိုင်ဆိုင်ခဲ့သော မြေယာများပေါ်တွင် ပဋိပက္ခလွန် စီးပွားရေးလှုပ်ရှားမှု အများအပြား လုပ်ဆောင်ခဲ့ကြသည်။ HLP အခွင့်အရေးများ အားနည်းနေခြင်းနှင့် အငြင်းပွားမှု ဖြေရှင်းရေး ယန္တရားများ မရှိဘဲ အင်အားသုံး နှင်ထုတ်မှုများ ရှိနေခြင်းတို့ကိုပေါင်းစပ်လိုက်သောအခါသီရိလင်္ကာနိုင်ငံတွင်

ပဋိပက္ခလွန်ကာလ IDP များ ရေရှည်တည်တံ့သော နေရပ်ပြန်ရေးအတွက် အကြီးမားဆုံး အတားအဆီးတစ်ခု ဖြစ်ခဲ့သည်။

ကိုလံဘီယာနိုင်ငံတွင် အင်အားကြီးမားသည့် စီးပွားရေးကို ဦးတည်သော အကျိုးစီးပွားရှာမှုများက ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ရသူများ၏ နေအိမ်များဖြစ်ခဲ့သည့် မြေယာများကို ခေါင်းပုံဖြတ် အမြတ်ထုတ်ခဲ့ကြသည်။ ထို့ပြင် မိုင်းတူးခြင်းနှင့် ဆီအုန်းစိုက်ခင်း စသော စီးပွားရေး စီမံကိန်းများကြောင့် ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ရမှု ပိုမိုများပြားလာစေသောကြောင့် ထိရှလွယ်နေပြီးသား အခြေအနေကို ပိုမိုဆိုးရွားစေခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် Center for Research on Multinational Corporation (SOMO) ၏ အဆိုအရ “အတင်းအဓမ္မ ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ရမှုကို တရားဝင် ဖြစ်စေသည့် ဆီအုန်းထုတ်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းကဲ့သို့သော အကြီးစား စီးပွားရေး စီမံကိန်းများသည် တန်းတူညီမျှမှု မရှိသော၊ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုရှိသော၊ ဘေးဖယ်ကြည့်ထားမှုများနှင့် ဒီမိုကရေစီနည်းကျ မဟုတ်သော ကျေးလက်ဒေသ စီးပွားရေးလမ်းကြောင်းများကို ပေါင်းစုစေပြီး ထိရှလွယ်မှုကို ပိုမို ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။”⁴² မြန်မာနိုင်ငံတွင်လည်း ယင်းကဲ့သို့သော အလားတူ အခြေအနေများကို ရှင်းလင်းစွာ မြင်တွေ့နိုင်ပြီး မိုင်းတူးခြင်း၊ စိုက်ပျိုးရေး လုပ်ငန်းများနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ထွက်ပြေး တိမ်းရှောင်ရမှုများသည် ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်အပေါ် ထိရှလွယ်မှုများ ဖြစ်ပေါ်စေပြီး အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး ဒေသများတွင် သာမက တစ်နိုင်ငံလုံး အတိုင်းအတာ သဘာဝ သယံဇာတ စီမံအုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ပတ်သက်သော မကျေနပ်မှုများကိုလည်း ပိုမို ဆိုးရွားလာစေပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ငှက်ပျောစိုက်ခင်းများသည် မြန်မာနိုင်ငံ မြောက်ပိုင်းရှိ ကချင်ပြည်နယ်တွင် ယခင်က IDP များ အသုံးပြု နေထိုင်ခဲ့သော မြေယာ

sis

41 “Truce or Transition? Trends in Human Rights Abuse and Local Response in Southeast Myanmar since the 2012 Ceasefire.” Karen Human Rights Group. 13 May, 2014. <http://khrgr.org/2014/05/truce-or-transition-trends-human-rights-abuse-and-local-response>

42 “Reconquering and Dispossession in the Altillanura.” SOMO & INDEPAZ. November 2015. <https://www.somo.nl/nl/wp-content/uploads/sites/2/2015/11/The-case-of-Poligrow-Colombia-2017.pdf>

များပေါ်တွင် နေရာယူနေပါသည်။⁴³ မြန်မာစစ်တပ်သည် ၎င်း၏ အကျိုးစီးပွားအတွက် အမြတ်ထုတ်မှုများရှိခြင်း၊ ၎င်းတို့၏ အုပ်ချုပ်မှုများကို ချဲ့ထွင်ခြင်း၊ သဘာဝ သယံဇာတများနှင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး ဒေသများရှိ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို ထိန်းချုပ်ခြင်းဖြင့် ၎င်းတို့၏ နိုင်ငံရေးအာဏာ အမြစ်တွယ်စေခြင်းနှင့် ယခင်က သွားရောက်ရန် ခက်ခဲသော ဒေသများရှိ ဖွံ့ဖြိုးရေး စီမံကိန်းများကို ထိန်းချုပ်နိုင်ရန်အတွက် အပစ်အခတ် ရပ်စဲရေးများကို အသုံးပြုနေသည့် အထောက်အထား များလည်း အခိုင်အမာရှိပါသည်။ Kevin Woods က မြန်မာနိုင်ငံမြောက်ပိုင်းအပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးလွန်ကာလ (၁၉၉၀ မှ ၂၀၀၀ ခုနှစ်များ အတွင်း) အခြေအနေများကို ဆန်းစစ် သုံးသပ်ရာတွင် ယင်းကို "အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး အရင်းရှင်စနစ်" ဟု အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထားပြီး "မြန်မာ စစ်အစိုးရသည် မြေယာနှင့် လူဦးရေကို အုပ်ချုပ် ပြီး စည်းမျဉ်းတကျဖြင့် သင့်လျော်သော စစ်ရေး နယ်မြေကို ဖော်ဆောင်နိုင်ရန်အတွက် အပစ်အခတ် ရပ်စဲရေးဒေသများတွင် စစ်ရေးလွန်ကာလ မဟာဗျူဟာ တစ်ခု အနေဖြင့် မြေယာအသုံးချမှု လုပ်ပိုင်ခွင့်များ ချပေးခြင်းကို အတိအလင်း အသုံးပြုခဲ့ကြောင်း" စစ်တပ် မဟာဗျူဟာ အကြောင်းကို ၎င်းက ကောက်နုတ် ရှင်းပြ ခဲ့ပါသည်။⁴⁴ စစ်တပ်နှင့် ဆက်နွယ်သော စီးပွားရေး ပတ်သက်မှုများသည် ကျေးလက်ဒေသရှိ ဆင်းရဲနွမ်းပါး သူများထံမှ မြေယာသိမ်းဆည်းခြင်းကို ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့ သည့် အဓိက သော့ချက်များအနက်မှ တစ်ခုဖြစ်သည်။

ဤအခင်းအကျင်းအရ ဒုက္ခသည်များနှင့် IDP များ အတွက် ပြန်လည် ဖြည့်ဆည်းပေးအပ်ရေး အစီအစဉ် များသည် ငြိမ်းချမ်းရေး ညှိနှိုင်းမှုများတွင် အစိတ်အပိုင်း တစ်ခုအဖြစ် ပါဝင်ရန်လိုအပ်ပြီး ပိုမို ကောင်းမွန်၍ ရေရှည်တည်တံ့သော ငြိမ်းချမ်းရေး မရနိုင်သေးသရွေ့ ၎င်းတို့အတွက် အောင်မြင်နိုင်ခြေမှာ နည်းပါးနေဦးမည် ဖြစ်သည်။ ရေရှည်တည်တံ့သော ငြိမ်းချမ်းရေးတွင်

ပဋိပက္ခဒဏ် သက်ရောက်မှုရှိသော ဒေသများ၌ စစ်ရေး လှုပ်ရှားမှုများ ရပ်တန့်ခြင်းနှင့် ပဋိပက္ခနယ်မြေများရှိ စီးပွားရေးရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ ရပ်တန့်ခြင်းတို့ပါ ပါဝင် ရပါမည်။ လက်ရှိ အကျပ်အတည်းနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ် ရပ်တန့်နေခြင်းကြောင့် ရေရှည်တည်တံ့ သော ငြိမ်းချမ်းရေးရနိုင်ခြေမှာ အလှမ်းဝေးနေပါသေး သည်။ သို့သော် ငြိမ်းချမ်းရေး မရရှိသေးဘဲ ရေရှည် တည်တံ့သော ပြန်လည် ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း အစီအစဉ် များကို လုပ်ဆောင်ရန် ဖြစ်နိုင်မည် မဟုတ်သောကြောင့် ပြန်လည် ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်းဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးကို မြန်မာနိုင်ငံတွင် အမြန်ဆုံး အကောင်အထည်ဖော် ထူထောင်သင့်ပါသည်။

သီရိလင်္ကာနိုင်ငံ၏ ပဋိပက္ခလွန်ကာလ လုပ်ဆောင် ချက်များတွင် ကျန်းမူမှုများ အတွေ့အကြုံတွင် အခြား သင်ခန်းစာများ သင်ယူနိုင်ပါသည်။ ဒုက္ခသည်များနှင့် IDP များ ရေရှည်တည်တံ့စွာ နေရပ်ပြန်နိုင်ရေး အတွက် - အကယ်၍ နေရပ်ပြန်ရေးသည် ၎င်းတို့ အမှန်တကယ်လိုလားသော နည်းလမ်းဖြစ်ပါက - အိုး အိမ်၊ မြေယာနှင့် ပိုင်ဆိုင်မှုများ ပြန်လည်ဖြည့်ဆည်း ပေးခြင်းများ ပါဝင်သည့် ပြည့်စုံခြုံငုံမှု မရှိသော မဟာ ဗျူဟာနှင့် နိုင်ငံရေးစိတ်ဆန္ဒ ကင်းမဲ့နေခြင်းက စစ်ပွဲ ပြီးဆုံးပြီးနောက် နှစ်များအတွင်း IDP များအတွက် ကောင်းမွန်သောဖြေရှင်းချက်များရှာဖွေနိုင်ခြင်းမရှိသည့် အကြောင်းကို ဆိုလိုခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ယင်းကဲ့သို့သော ပြဿနာများကို မြန်မာနိုင်ငံ၏ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ် များတွင် ထည့်သွင်းဆွေးနွေးရမည် ဖြစ်သည်။

ထို့အပြင် သီရိလင်္ကာနိုင်ငံ၏ နေရပ်ပြန်မည့် ဒေသများ တွင် မပြီးဆုံးသေးသော နေအိမ်များက ထောက်ပြ နေသည်မှာ လုံလောက်သော အရင်းအမြစ်များနှင့် ပြန်လည်ဖြည့်ဆည်းပေးအပ်မည့် အိုးအိမ်၊ မြေယာနှင့် ပိုင်ဆိုင်မှုများ၏ ကုန်ကျစရိတ်များအတွက် ကောင်းမွန်

43 Htun Khaing. "Kachin IDPs Fear Land Grabs in the Villages they once Called Home." Frontier. 19 January, 2018. <https://frontiermyanmar.net/en/kachin-idps-fear-land-grabs-in-the-villages-they-once-called-home>

44 Kevin Woods. "Ceasefire Capitalism: Military-private partnerships, resource concessions and military-state building in the Burma-China borderlands." The Journal of Peasant Studies. 38 (4) September 2011. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/03066150.2011.607699>

လုံလောက်သော ထောက်ပံ့မှုအစီအစဉ်တစ်ခုတို့သည် မရှိမဖြစ် အလွန် အရေးကြီးကြောင်း ဖော်ပြနေပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ထိုင်း-မြန်မာ နယ်စပ်တစ်လျှောက်ရှိ ဒုက္ခသည်စခန်းများမှ ဒုက္ခသည် ၇၁ ဦးကို ရှေ့ပြေး စီမံကိန်းအနေဖြင့် ၂၀၁၆ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလတွင် UNHCR နှင့် မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရတို့မှ ဦးဆောင်စီစဉ်ပြီး နေရပ်သို့ ပြန်လည်ပို့ဆောင်ခဲ့ရာတွင် ရန်ကုန်သို့ ပြောင်းရွှေ့ နေထိုင်သော မိသားစုများသည် နေထိုင်ရန်အတွက် စီစဉ်ပေးထားသော အိုးအိမ်များကို ဝယ်ယူရန် လုံလောက်သော ငွေကြေး မရှိမှုနှင့် ဝယ်ယူရန် လိုအပ်ခြင်းကို မသိရှိခဲ့သောကြောင့် ပြဿနာများနှင့် ကြုံတွေ့ခဲ့ကြရသည်။ ဤဖြစ်ရပ်သည် လုံလောက်သော သတင်းအချက်အလက် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုများနှင့် ပတ်သက်၍ မေးခွန်းထုတ်စရာ ဖြစ်ခဲ့ရုံမျှမက ရေရှည်တည်တံ့သော နေရပ်ပြန်နိုင်ရေးအား ထောက်ပံ့ပေးရန် အရင်းအမြစ် လိုအပ်ချက်များကိုလည်း ထောက်ပြခဲ့သည်။⁴⁵ သက်သေ အထောက်အထားများအရ မြန်မာနိုင်ငံတွင် အကြီးစား နေရပ်ပြန်နိုင်ရေး အစီအစဉ်များ စတင် မလုပ်ဆောင်မီ ဒုက္ခသည်များနှင့် IDP များ နေရပ်ပြန်ရာတွင် လုံလောက်သော အရင်းအမြစ်များ ရှိနေရန် လိုအပ်ပြီး ဤအချက်အတွက် မြန်မာအစိုးရတွင် တာဝန်ရှိသော်လည်း ယခုအချိန်ထိ ပြင်ဆင်ထားမှုများ မရှိပါ။ နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်း အနေဖြင့် ပါဝင်ကူညီမှုများ လုပ်ဆောင်နိုင်သော်လည်း ယင်းသည် ထပ်လောင်းလုပ်ဆောင်ရမည့် ကိစ္စရပ်ဖြစ်ပြီး ထိုကူညီမှုသည် လက်ရှိတွင် ရှိနှင့်ပြီးသား ဒုက္ခသည်စခန်းများနှင့် IDP စခန်းများကို ထောက်ပံ့မှုပေးနေသည့် အသုံးစရိတ်များထဲမှ မဖြစ်သင့်ဘဲ လူဦးရေအများစုမှာ လုံခြုံရေး စိုးရိမ်ပူပန်မှုများကြောင့် ၎င်းတို့၏ မူလနေရပ်ဒေသများသို့ မပြန်လိုကြသူများလည်း ရှိနေပါသည်။

ပြန်လည်ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း အစီအစဉ်အား စတင်သည့်အခါ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ထွက်ပြေး တိမ်းရှောင်မှု အတိုင်းအတာကြောင့် လက်ရှိ တည်ရှိနေသော ဥပဒေရေးရာနှင့် တရားစီရင်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များသည် အလွန် များပြားသော အမှုများနှင့် အလျော် တောင်းဆိုသူများကို ကိုင်တွယ်နိုင်မည် မဟုတ်ပါ။ ထို့အပြင် ပုံမှန် ဥပဒေရေးရာ လုပ်ငန်းစဉ်များသည် စစ်ပွဲ ဖြစ်ပွားစဉ်ကာလအတွင်း တရားမဝင်လုပ်ရပ်များ ဥပမာအားဖြင့် အင်အားသုံး ဖယ်ရှားခြင်းများကို သာမန် ဖြစ်စဉ်များဟုသာ ယူဆထားပါသည်။⁴⁶ ထပ်မံ၍ တရားဝင် စာရွက်စာတမ်းများ ပျက်စီး ပျောက်ဆုံးမှုများသည် ပဋိပက္ခအတွင်း ဖြစ်လေ့ဖြစ်ထရှိသော်လည်း နစ်နာသူများအတွက် သက်သေပြရန် အလွန်ခက်ခဲလှပါသည်။ ထို့ကြောင့် အထူးဖွဲ့စည်းထားသော လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်ရ အဖွဲ့များကို ဖွဲ့စည်းခြင်းဖြင့် ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားခဲ့သော နေရာဒေသတစ်ခုမှ တောင်းဆိုသူများသည် အမှန်စစ်စစ် ရပိုင်ခွင့်ရှိသူများအဖြစ် ယူဆပြီး "သက်သေပြရန် ခက်ခဲမှုကို ဖြေလျှော့ခြင်း"⁴⁷ စံနှုန်း သတ်မှတ်ချက်ကို အသုံးပြုရပါမည်။ ဥပမာအားဖြင့် ကိုလံဘီယာနိုင်ငံမှ နစ်နာသူများ၏ ဥပဒေတွင် သက်သေ အထောက်အထားပြရန် လိုအပ်ချက်ကို တောင်းဆိုသူ တရားလိုထံမှ ကာကွယ် ကန့်ကွက်သူ ထံသို့ လွှဲပြောင်းပေးခဲ့ပါသည်။ ထို့အပြင် အဆိုပါ လုပ်ငန်းစဉ်များသည် ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ရသူများ အပါအဝင် သက်ဆိုင်သူများ အားလုံးတို့၏ အမြင်တွင် မှီခိုမှုကင်း၍ မျက်နှာမလိုက်ဘဲ တရားဝင်မှု ရှိရမည် ဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏အကျင့်ပျက်သော၊ နိုင်ငံရေးအရ လိုက်လျောညီထွေ မဖြစ်သော၊ ထိရောက်မှု မရှိသော တရားစီရင်ရေးစနစ်ကြောင့် ဤအချက်သည် အထူးပင် အရေးပါပါသည်။

45 Where do we go from here? A Snapshot of Recent Developments for Refugees along the Thailand-Myanmar Border. Progressive Voice. 19 December 2016, <http://progressivevoicemyanmar.org/2016/12/19/briefing-paper-where-do-we-go-from-here-a-snapshot-of-recent-developments-for-refugees-along-the-thailand-myanmar-border/>

46 Housing and Property Restitution in Sri Lanka: Learning from other Jurisdictions – Seminar Report. Centre on Housing Rights and Evictions. September 2007 http://www.cepa.lk/content_images/publications/documents/217-S-COHRE-Housing%20and%20property%20restitution%20in%20SL.pdf

47 Ibid.

မြန်မာနိုင်ငံအတွက် မည်သည့် ပြန်လည်ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်အတွက်မဆို အခက်အခဲတစ်ရပ်မှာ တောင်းဆိုမှုများ ပြုလုပ်နိုင်သော စတင်အကျိုးပင်သည့် အချိန်ခုနစ်ကို သတ်မှတ်ရန် ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံမှ စစ်ပွဲများမှာ ၁၉၄၉ ခုနှစ်မှ စတင်ခဲ့ပြီး ရာချီထောင်ချီသော လူအများအပြားကို နေရပ်စွန့်ခွာထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်စေခဲ့ပါသည်။ ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ရမှုများ အကြိမ်များစွာ ဖြစ်ပွားခဲ့ခြင်းကြောင့် ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ရသူများသည် ယခင် ထွက်ပြေး တိမ်းရှောင်ရသူများ ပိုင်ဆိုင်ခဲ့သော မြေများပေါ်တွင် ထပ်ဆင့်နေထိုင်သူများ ဖြစ်လာပါသည်။ ပြန်လည် ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း အစီအစဉ်တွင် အဆိုပါ တောင်းဆိုမှုများသည်

နိဂုံး

မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ပဋိပက္ခဒဏ်သင့်သော နယ်မြေများမှ အခြေအနေများ အထူးသဖြင့် လူသားလုံခြုံရေးနှင့် ပတ်သက်၍ မတည်ငြိမ်သေးချိန်တွင် ပိုင်ဆိုင်မှုများ ပြန်လည်ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်းအပါအဝင် လူအများအပြား နေရပ်ပြန်နိုင်ရေး စနစ်တကျ ဖွဲ့စည်းလုပ်ဆောင်မှုများသည် ကြီးမားသော အတားအဆီးများ ကြုံတွေ့နိုင်ပြီး ပီနဲရိုး အခြေခံမှုများနှင့်အညီ ရေရှည်တည်တံ့စွာ နေရပ်ပြန်နိုင်မည့် အလားအလာများလည်း ပိုမို၍ မှေးမှိန်လာနိုင်ပါသည်။ သို့သော် အသေးစိတ်ကျသော အစီအစဉ် မဖော်ဆောင်ရသေးခင် အချိန်တွင် ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ရသူများအတွက် ပြန်လည် ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်းဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို ဦးစွာ အသိအမှတ်ပြုရန် အလွန်အရေးကြီးပါသည်။ ထိရလွယ် မခိုင်မြဲသော အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးကာလတွင်ပင် ဒုက္ခသည်များနှင့် IDP များက ၎င်းတို့၏ ဇာတိမြေဟု သတ်မှတ်ထားသော မြန်မာနိုင်ငံ အရှေ့တောင်ပိုင်းဒေသများရှိ နေရာများတွင် မြေယာသိမ်းဆည်းမှုများ ပိုမို မြင့်တက်လာနေပါသည်။ ဆီအုန်းစိုက်ခင်းများကဲ့သို့သော သီးနှံ တစ်မျိုးတည်း စိုက်ပျိုးသော အကြီးစား စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းများ ပိုများလာခြင်း၊ လက်ရှိ အသုံးပြုနေသော အမျိုးသား မြေယာ

တရားစီရင်ရေးအပေါ် အများအပြား ကျရောက်လာမည် ဖြစ်ပြီး အကယ်၍ စတင်သည့် ရက်စွဲကို စိတ်ကြိုက် ရွေးချယ်လိုက်ပါက နစ်နာသူများ ကျန်ခဲ့နိုင်သဖြင့် လုပ်ငန်းစဉ်ကို နှောင့်နှေးစေနိုင်ပါသည်။ ဤစာတမ်းတို့၏ နယ်ပယ်အတိုင်းအတာအောက်တွင် ပြန်လည် ဖြည့်ဆည်းခြင်းဆိုင်ရာ တောင်းဆိုမှုများအား ပိတ်သိမ်းမည့် ရက်ကို အကြံပြု တင်ပြထားခြင်း မပါရှိသော်လည်း ၎င်းသည် အရေးကြီးသော ကိစ္စရပ်ဖြစ်ပြီး မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ပြန်လည်ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း အစီအစဉ်များနှင့် ပတ်သက်ပြီး ရှုပ်ထွေးမှုများ ဖြစ်လာနိုင်သော ကိစ္စရပ် ဖြစ်ပါသည်။

ဥပဒေသည် ဓလေ့ထုံးတမ်း မြေယာပိုင်ဆိုင်မှု အခွင့်အရေး များကို လေးစား အသိအမှတ်ပြုမှု မရှိသည်သာမက စီးပွားရေးလုပ်ငန်းကြီးများမှ မြေယာ သိမ်းဆည်းမှုများကို လုပ်ဆောင်နိုင်စေရန် လမ်းဖွင့်ပေးသကဲ့သို့ ဖြစ်နေသောကြောင့် ကျေးလက်နေ လူထုကို မြေယာမဲ့များ ဖြစ်လာစေပါသည်။⁴⁸ ပြန်လည် နေရာချထားရန် အလားအလာ ရှိသော ကျေးလက် ဒေသများတွင် လက်ရှိ နေထိုင်နေသူ များအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ မြေယာများ သိမ်းဆည်းခံရပါက ထိုနေရပ်သို့ ပြန်လာကြမည့် ရာချီ ထောင်ချီသော ဒုက္ခသည်များနှင့် IDP များအတွက် ပြန်လည် ဖြည့် ဆည်းပေးခြင်း အစီအစဉ်များ ဖော်ဆောင်နိုင်ရေးမှာ ခက်ခဲနေပေဦးမည် ဖြစ်သည်။

သို့ဖြစ်၍ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဓလေ့ထုံးတမ်း မြေယာအခွင့်အရေးကို အသိအမှတ်ပြုသော၊ ဒေသန္တရ တိုင်းရင်းသား အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် မြေယာပိုင်ဆိုင်မှုများကို အသိအမှတ်ပြုသော၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းကြီးများထက် ကျေးလက် ဒေသရှိ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများကို ဦးစားပေးသော ကျယ်ပြန့်သည့် မြေယာမူဝါဒ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး

48 Jennifer Franco, Hannah Twomey, Khu Khu Ju, Pietje Verwest, and Tom Kramer. "The Meaning of Land in Myanmar." Transnational Institute. 28 January 2016. <https://www.tni.org/en/publication/the-meaning-of-land-in-myanmar>

ပြုလုပ်ရန်နှင့် ထိုသို့ပြုလုပ်ရာတွင် ပီနဲရိုး အခြေခံမှုများ သည် အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအဖြစ် ပါဝင်ရန် အလွန် အရေးကြီးပါသည်။ အကယ်၍ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူညီမှုနှင့် အနာဂတ်တွင် အလားအလာ ရှိသော ငြိမ်းချမ်းရေး သဘောတူညီချက်များသည် ယင်းကိစ္စရပ်များကို ထည့်သွင်းဆွေးနွေးခြင်း မရှိပါက လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများကို ဆယ်စုနှစ်များစွာ ခံစားလာခဲ့ရသော လူထု အသိုင်းအဝိုင်းများအတွက် ငြိမ်းချမ်းရေးက သယ်ဆောင်လာပေးသည်မှာ ၎င်းတို့ စုပေါင်းအသုံးပြုသော မြေယာများနှင့် အသက်မွေး ဝမ်းကျောင်းမှုများ ဆုံးရှုံးစေခြင်းနှင့် စီးပွားရေး ကျပ် တည်းမှုများကြောင့် အထက်တန်းလွှာ စီးပွားရေးလုပ်ငန်း ရှင်များ ပိုင်ဆိုင်သော စိုက်ခင်းများတွင် လုပ်ခ အနည်း ငယ်သာရသည့် နေ့စားအလုပ်သမားများအဖြစ် လုပ် ကိုင်ရခြင်းများသာ ဖြစ်ပေလိမ့်မည်။

ထို့ကြောင့် ဒုက္ခသည်များနှင့် IDP များအား မြေယာနှင့် ပိုင်ဆိုင်မှုများကို ပီနဲရိုး အခြေခံမှုများနှင့်အညီ ပြန်လည်

ပေးအပ်နိုင်ရေးအတွက် ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးပွဲများတွင် အတိအလင်း ရှင်းလင်းစွာ ထည့်သွင်း ဆွေးနွေးရန်နှင့် အဆိုပါ ဆွေးနွေးပွဲများတွင် မြေယာအသုံးပြုမှု၊ မြေယာ ငှားရမ်းမှုများနှင့်ပတ်သက်ပြီး ပြည့်စုံကျယ်ပြန့်သော သဘောတူညီချက်များလည်း ပါဝင်ရန် အလွန် အရေး ကြီးပါသည်။ ရေရှည်တည်တံ့သော ငြိမ်းချမ်းရေး သဘောတူညီချက်တွင် မြေယာသည် အစိတ်အပိုင်း တစ်ခုအဖြစ်သာ ပါဝင်သော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံ၏ ရေရှည်တည်တံ့သော ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် တည်ငြိမ်ရေး အတွက် အထူးအရေးပါသော ကိစ္စရပ်ဖြစ်ပြီး HLP အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ ခံခဲ့ရသည့် နှစ်နာသူ များအတွက် တရားမျှတမှု ပြန်လည်ဖော်ဆောင်ရေးနှင့် နေရပ်စွန့်ရသည် ဖြစ်စေ၊ မစွန့်ရသည်ဖြစ်စေ ကျေး လက် ဒေသများတွင် နေထိုင်သော လူထု၏ လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများကို အကာ အကွယ်ပေးနိုင်ရန် အထူးအရေးပါသော ကိစ္စရပ်လည်း ဖြစ်ပါသည်။

အကြံပြုတိုက်တွန်းချက်များ

မြန်မာအစိုးရ

- ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အိုးအိမ်၊ မြေယာနှင့် ပိုင်ဆိုင်မှု (HLP) အခွင့်အရေးများကို အတိအလင်း ရှင်းလင်းစွာ ထည့်သွင်းဆွေးနွေးရေး သေချာစေရန်၊
- ပြည့်စုံခြုံငုံမှုရှိသော ငြိမ်းချမ်းရေး သဘောတူညီချက် မရရှိသေးမီအချိန်တွင် သဘာဝရင်းမြစ် ထုတ်ယူမှုများ၊ ကြီးမားသော အခြေခံအဆောက်အအုံများနှင့် အကြီးစားစိုက်ပျိုးရေး စီမံကိန်းများကို ရပ်တန့်ထားရေး ထုတ်ပြန်ကြေညာရန်၊
- ရှိနှင့်ပြီးသား ဓလေ့ထုံးတမ်းနှင့် မိရိုးဖလာ မြေယာအသုံးပြုမှုများကို အသိအမှတ်ပြုလာစေရေးအတွက် မြေယာဥပဒေများအား ပြင်ဆင်ရေးဆွဲရန်၊
- ပီနဲရိုး အခြေခံမှုများနှင့်အညီ ဒုက္ခသည်များနှင့် IDP များ၏ HLP အခွင့်အရေးများ ပြန်လည် ရရှိခံစား နိုင်ရေးအတွက် လုပ်ဆောင်ရာတွင် အပြည့်အဝ ကူညီထောက်ပံ့မှုများနှင့်အတူ သင့်လျော်သော အချိန် ကာလအလိုက် ပြန်လည်ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း အစီအစဉ်များကို ပြင်ဆင်လုပ်ဆောင်သွားရန်၊
- ပြန်လည်ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်းအသေးစိတ် လုပ်ငန်းအစီအစဉ်များမဖော်ဆောင်မီ IDP များနှင့် ဒုက္ခသည်များ၏ HLP အခွင့်အရေးများကို ကြိုတင်အသိအမှတ်ပြုရန်၊
- မြန်မာနိုင်ငံ၏ လက်ရှိ မြေယာဥပဒေအောက်တွင် ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ရသူများ ပိုင်ဆိုင်သည့် မြေယာများကို “မြေလွတ်” များ အဖြစ် မသတ်မှတ်ရေး ထုတ်ပြန်ကြေညာရန်၊

- ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ရသူများ ပိုင်ဆိုင်သည့် မြေယာများ အပါအဝင် ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားသော ဒေသများတွင် သိမ်းယူထားသော မြေယာများသည် ပြန်လည်ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်ကြောင်း မြန်မာ စစ်တပ်နှင့် ပုဂ္ဂလိကပိုင် ကုမ္ပဏီများအား သတိပေးရန်၊
- ဒုက္ခသည်များ၏ HLP အခွင့်အရေးများ ပြန်လည် ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်းဆိုင်ရာ မူဝါဒတိုင်းတွင် ဓလေ့ထုံးတမ်းနှင့် မိရိုးဖလာ မြေယာအသုံးပြုမှုကို အသိအမှတ်ပြုကြောင်း ထည့်သွင်းဖော်ပြရန်၊ နှင့်
- ဓလေ့ထုံးတမ်း သို့မဟုတ် ပြဋ္ဌာန်းထားသော ဥပဒေများနှင့်အညီ နေရပ်ပြန်မည့် ဒုက္ခသည်များ၏ HLP အခွင့်အရေးများနှင့်ပတ်သက်၍ ပြည့်စုံရှင်းလင်းသော သတင်းအချက်အလက်များ ရယူနိုင်မှု အပြည့်အဝ ရရှိစေရေး သေချာစေရန်။

မြန်မာစစ်တပ်

- တစ်နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးကို ချက်ချင်း စတင်ကြေညာပြီး တိုင်းရင်းသား နယ်မြေများ အတွင်း စစ်ဆင်ရေးများ၊ ထိုးစစ်များနှင့် စစ်တပ်နေရာချထားမှုများကို ရပ်တန့်ရန်နှင့် အားလုံးပါဝင်မှု ရှိသော ငြိမ်းချမ်းရေး ဆွေးနွေးပွဲများတွင် ပါဝင်ဆွေးနွေးရန်၊ နှင့်
- မြေယာသိမ်းဆည်းမှုများကို ချက်ချင်းရပ်တန့်ရန်အပြင် မြေယာကို မူလပိုင်ရှင်များထံ ပြန်လည် ပေးအပ်ရန်နှင့် ပြန်လည်ပေးအပ်ရန် မဖြစ်နိုင်ပါက လုံလောက်သော လျော်ကြေးပေးရန်။

နိုင်ငံတကာအသိုင်းအဝိုင်း

- ထိုင်းနိုင်ငံရှိ ဒုက္ခသည်များနှင့် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းရှိ IDP များအား ၎င်းတို့အနေဖြင့် လုံခြုံမှုရှိရှိ၊ ဂုဏ်သိက္ခာရှိရှိနှင့် မိမိဆန္ဒအလျောက် နေရပ်ပြန်နိုင်ရေး ဖြစ်လာသည့်အထိ မရှိမဖြစ်လိုအပ်သော ဝန်ဆောင်မှုများနှင့် ကူညီထောက်ပံ့မှုများကို ဆက်လက်ထောက်ပံ့ပေးရန်၊
- နေရပ်ပြန်ရေးမတိုင်မီဒုက္ခသည်များနှင့်အိမ်ရှင်လူထုအသိုင်းအဝိုင်းများအတွက် သက်ဆိုင်ရာသတင်းအချက်အလက်များကို ဒေသခံဘာသာစကားများဖြင့် ရှင်းလင်းစွာ အလွယ်တကူ လွတ်လွတ်လပ်လပ် ရယူနိုင်ရေး သေချာစွာ လုပ်ဆောင်ရန်၊
- နေရပ်ပြန်ရေးအတွက် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှုများ အပါအဝင် ပြင်ဆင်မှုနှင့် အကောင်အထည်ဖော် လုပ်ဆောင်မှု အဆင့်တိုင်းတွင် ဒုက္ခသည်များနှင့်အတူ ၎င်းတို့နှင့် အလုပ်လုပ်နေသော လူထုအခြေပြု အဖွဲ့အစည်းများ ပါဝင်စေရေး လုပ်ဆောင်ရန်၊ နှင့်
- လုံခြုံမှုရှိရှိ ဂုဏ်သိက္ခာရှိရှိဖြင့် ရေရှည်တည်တံ့သော နေရပ်ပြန်နိုင်သည့် အခြေအနေများ ရှိလာပါက ပိနဲရိုး အခြေခံမှုများကို အခြေခံပြီး ပြန်လည်ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်တွင် အကူအညီ ထောက်ပံ့မှုများ ပေးအပ်ရန်။

တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်တော်လှန်ရေး အဖွဲ့အစည်းများ

- ဒုက္ခသည်များနှင့် IDP များ နေရပ်ပြန်ရေးနှင့် ပတ်သက်သော ဆုံးဖြတ်ချက်များ သို့မဟုတ် မူဝါဒများ ချမှတ်လုပ်ဆောင်ရာတွင် ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ရသူများနှင့် ဒေသခံ လူထုအခြေပြု အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ရန်၊ နှင့်
- ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အိုးအိမ်၊ မြေယာနှင့် ပိုင်ဆိုင်မှု (HLP) အခွင့်အရေးများကို ပီနဲရိုး အခြေခံမှု များနှင့်အညီ အတိအလင်း ရှင်းလင်းစွာ ထည့်သွင်းဆွေးနွေးရေး သေချာစေရန်။

ရှေ့ပြေးအသံအဖွဲ့သည် အရပ်ဘက်လူထု အသိုင်းအဝိုင်းအား အခြေပြုပြီး လူထု ပူးပေါင်းပါဝင်မှုနှင့်အခွင့်အရေးကိုအခြေခံသောမူဝါဒဆိုင်ရာသုတေသနနှင့်စည်းရုံး လှုံ့ဆော်ရေးအဖွဲ့တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ရှေ့ပြေးအသံအဖွဲ့မှ အောက်ခြေလူထုတို့၏ အသံများအား မြှင့်တင်ပေးကာ လူ့အခွင့်အရေး အခြေခံသည့် မူဝါဒများ ပေါ်ထွန်း လာရေးအတွက် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ခြင်းဖြင့် ရပ်ရွာလူထု အသိုင်းအဝိုင်းနှင့် နိုင်ငံ အဆင့်နှင့် နိုင်ငံတကာ မူဝါဒရေးဆွဲချမှတ်သူများအကြား ပေါင်းကူးသဖွယ် ဆောင် ရွက်ပါသည်။

✉ info@progressive-voice.org   🌐 www.progressivevoicemyanmar.org